



## WIOSNA, KTÓRA PRZEJDZIE DO HISTORII s. 6



### TO NIE GADAJĄCE GŁOWY

s. 8

Teleturniej z kryminalistyki, profil na Facebooku o sprawach Ameryki Łacińskiej albo bajkoterapia, czyli dydaktyka podczas pandemii. Jak wykładowcy radzili sobie w czasie zdalnego nauczania? Co zrobić, żeby uatrakcyjnić zajęcia online?

### PRZYŁBICE DLA MEDYKÓW

s. 13

2 miesiące, 20 drukarek 3D, 12 tys. przyłbic i 240 obdarowanych instytucji z całej Polski. To efekt pracy wolontariuszy z Wydziału Fizyki, którzy włączyli się w pomoc medykom. Teraz drukują kolejne przyłbice dla pracowników UW.

### KLIMATYCZNE ABC

s. 21

Czy problem smogu ma związek ze zmianą klimatu? Czy segregując śmieci przyczyniamy się do ograniczenia rozmiarów kryzysu? Czy warto się przejmować ociepleniem o 1 lub 2°C? Odpowiedzi na te pytania poznają studenci kursu e-learningowego „Klimatyczne ABC”.



^  
Członkowie Kolegium Elektorów  
UW w kolejce przed punktem  
wyborczym.  
Fot. Anna Korzekwa-Józefowicz.

Kolegium Elektorów UW, podczas zebrania wyborczego 17 czerwca, wybrało rektora uniwersytetu na kadencję 2020-2024. Funkcję rektora przez kolejne 4 lata będzie sprawował prof. Alojzy Z. Nowak.

W trosce o zdrowie członków społeczności UW Uczelniana Komisja Wyborcza zorganizowała głosowanie w pięciu miejscach, z zachowaniem wszystkich wymogów sanitarnych. Elektorzy głosowali w dwóch punktach w Auditorium Maximum, dawnej Bibliotece i dawnym Centrum Informatycznym oraz w Pałacu Kazimierzowskim.

Więcej na **s. 2**.

# W NUMERZE

## SZKOLNICTWO

2. 45. REKTOR UNIwersYTETU  
Anna Korzekwa-Józefowicz, Katarzyna Łukaszewska
4. A MOŻE REFORMA PRAWA WYBORCZEGO?  
Jerzy Tyszkiewicz

## UW W CZASACH COVID-19

6. WIOSNA, KTÓRA PRZEJDZIE DO HISTORII  
Katarzyna Łukaszewska
8. TO NIE GADAJĄCE GŁOWY, CZYLI O CIEKAWYCH POMYSŁACH  
NA PROWADZENIE ZAJĘĆ W CZASIE ZDALNEGO NAUCZANIA  
Olga Laska
10. NAUKOWCY W WALCE Z KORONAWIRUSEM  
Karolina Żylak
12. DO PRZEWIDZENIA  
Daiwa Maksimowicz
13. PRZYŁBICE DLA MEDYKÓW >>  
Karolina Żylak

## WYDARZENIA

14. EDUKACJA 4EU+ IN A NUTSHELL  
Katarzyna Jäger
14. HARMONOGRAM KONKURSÓW IDUB  
Katarzyna Łukaszewska
15. KALEJDOSKOP
17. NOMINACJE PROFESORSKIE

## BADANIA

18. W SOCZEWCE
20. NAUKA Z PUSZCZY  
Justyna Weber

## PREZENTACJE

21. KLIMATYCZNE ABC  
Katarzyna Łukaszewska

## ACADEMIC MATTERS

22. KWADRANS AKADEMICKI
23. RÉSUMÉ

## ODKURZONE, UCHWYCONE

24. KAROL KACZKOWSKI – OJCIEC POLSKIEJ EPIDEMIOLOGII  
Robert Gawkowski

## OPINIE

26. DUCHOWE WSPARCIE Z ISLANDII  
Marcin Kuła

## 27. ODESZLI



Fot. Kamil Leczkowski/Uniwersytet TV/Wydział Fizyki UW.

### UNIwersYTET WARSZAWSKI 2/95 LATO 2020

**REDAGUJĄ:**  
Anna Korzekwa-Józefowicz  
Katarzyna Jäger  
Olga Laska  
Katarzyna Łukaszewska

#### **Daiwa Maksimowicz**

Justyna Weber  
Karolina Żylak  
Robert Gawkowski  
(stały współpracownik redakcji)

#### **ADRES REDAKCJI:**

Biurowie Prasowe  
Uniwersytetu Warszawskiego  
Krakowskie Przedmieście 26/28  
00-927 Warszawa  
tel. (+48 22) 55 20 740, 55 24 066  
e-mail: pismo-uczelnia@uw.edu.pl  
www.uw.edu.pl  
www.uw.edu.pl/dla-mediow  
**ZDJĘCIA** (jeśli nie zaznaczono inaczej):  
Miroslaw Kaźmierczak  
**PROJEKT GRAFICZNY, SKŁAD:**  
Anna Zagrajek

#### **WYDAWCA:**

Wydawnictwa UW  
Nowy Świat 4, 00-497 Warszawa

**DRUK:**  
Drukarnia POZKAL

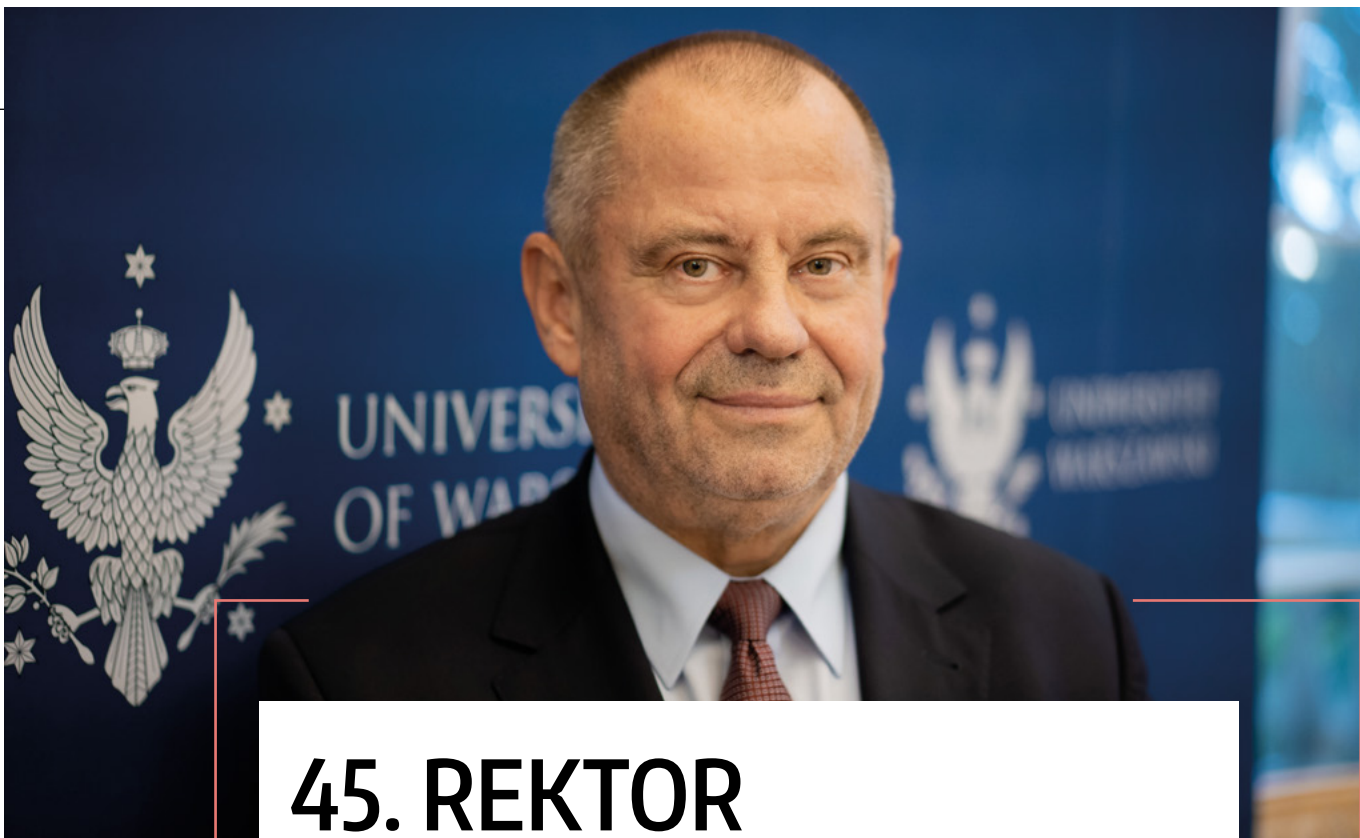
#### **NAKLAD:**

Uniwersytet potrafił szybko i sprawnie dostosować się do nowej sytuacji - pandemii koronawirusa. Nasza redakcja również. Skoro wykładamy, uczymy się i pracujemy zdalnie, to i pismo uczelni na ten czas przenosi się online. Dlatego nakład zmniejszamy do 500 egz.,

a wszystkich Czytelników zapraszamy do korzystania z wersji elektronicznej.

**OKŁADKA:**  
Remote-Work-Illustrations-by-Oblik-Studio.

Redakcja zastrzega sobie prawo do redagowania, dokonywania skrótów oraz odmowy publikacji nadesłanych materiałów. Redakcja nie odpowiada za treść reklam.



Prof. Alojzy Z. Nowak,  
rektor elekt UW.

## 45. REKTOR UNIwersYTETU

– Zrobię wszystko, żeby Uniwersytet, który znajduje się w dobrym miejscu pod względem naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym, zrobił jeszcze krok naprzód – powiedział prof. Alojzy Z. Nowak tuż po ogłoszeniu wyników wyborów na Uniwersytecie. 17 czerwca Kolegium Elektorów wybrało go na rektora UW.

W wyborach na Uniwersytecie kandydowały trzy osoby – prof. Alojzy Z. Nowak, dziekan Wydziału Zarządzania, prof. Paweł Strzelecki, dziekan Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki oraz prof. Andrzej Tarlecki, prorektor UW ds. finansowych i polityki kadrowej.

W głosowaniu oddano 375 głosów, 374 były ważne. Prof. Alojzy Z. Nowak otrzymał 208 głosów, prof. Paweł Strzelecki – 106, prof. Andrzej Tarlecki – 60.

Profesor Alojzy Z. Nowak będzie 45. rektorem w historii Uniwersytetu Warszawskiego. Zastąpi prof. Marcina Pałysa, który kierował uczelnią przez dwie kadencje. Zmiana na tym stanowisku nastąpi 1 września. Rektor elekt zapowiedział, że najbliższe tygodnie wykorzysta między innymi na spotkania i rozmowy z ustępującym zespołem rektorskim, pracownikami administracji oraz nowo wybranymi rektorami innych uczelni. Planuje także zapoznać się z dokumentami dotyczącymi m.in. programu wieloletniego „Uniwersytet Warszawski 2016-2025”.

Prof. Nowak jest związany z uczelnią od 1984 roku. Kierował Zakładem Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych oraz Katedrą Gospodarki Narodowej na Wydziale Zarządzania. Był też

dyrektorem Centrum Europejskiego. W latach 1999-2006 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Zarządzania, a następnie od 2006 do 2012 roku funkcję dziekana wydziału. W latach 2012-2016 był prorektorem UW ds. badań naukowych i współpracy. W 2016 roku został ponownie wybrany na dziekana Wydziału Zarządzania. Wykładał na uczelniach we Francji, w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Rosji, Chinach, Korei i RPA. Więcej na stronie: <https://alozzynowak.pl>.

### PROCEDURA WYBORCZA

Rektor uczelni jest wybierany przez Kolegium Elektorów. Członkowie Kolegium to reprezentanci wszystkich grup społeczności akademickiej – nauczycieli, pracowników niebędących nauczycielami akademickimi, doktorantów i studentów. Elektorów wybiera oddzielnie każda z grup na wydziale lub w okręgu wyborczym. Listę 389 elektorów Uczelniana Komisja Wyborcza ogłosiła w lutym tego roku.

Kandydatów na rektora zgłasza Rada Uczelni oraz elektorzy w tajnym głosowaniu indykatyjnym. 3 marca Kolegium Elektorów wskazało trzy osoby: prof. Alojzego Z. Nowaka, prof. Pawła Strzeleckiego i prof. Andrzeja Tarleckiego. Rada Uczelni rekomendowała prof. Andrzeja Tarleckiego oraz prof. Aleksandra F. Żarneckiego.

## WYBORY DO SENATU

Równoległe do wyborów rektora odbywają się wybory członków Senatu. Senatorowie zostaną wybrani na wydziałach oraz przez Kolegium Elektorów.

Zgodnie ze Statutem UW oraz uchwałą Uczelnianej Komisji Wyborczej z 16 czerwca 2020 roku po wakacjach w Senacie zasiądzie rektor oraz:

- › trzydzieścioro dwoje przedstawicieli profesorów i profesorów uczelni (ośmioro wybranych przez Kolegium Elektorów i dwadzieścioro czworo wybranych na wydziałach, po jednym na każdym wydziale);
- › trzynastoro przedstawicieli pozostałych nauczycieli akademickich;
- › czworo pracowników administracji uczelni;
- › przedstawiciel doktorantów;
- › dwanaścioro studentów.

17 czerwca Kolegium Elektorów wybrało:

- › z grupy profesorów: prof. Macieja Garstkę, prof. Piotra Girdwojnia, prof. ucz. Katarzynę Kopczeuską, prof. Jadwigę Linde-Usiekniewicz, prof. ucz. Agnieszkę Nogal, prof. Aleksandra F. Żarneckiego;
- › z grupy pozostałych pracowników uczelni: dr hab. Agatę Bareję-Starzyńską, dr. Andrzeja Domonika, dr. Mirellę Kurkowską, dr. hab. Magdalenę Markowską, dr. Grzegorza Tchorę, Alicję Wleciał;
- › spośród pracowników administracji: Ewę Szkop i Konrada Zawadzkiego.

Kontynuacja głosowania została zaplanowana na 29 czerwca.

Wybory przedstawicieli studentów i doktorantów odbywają się w innym trybie i terminach.

Zgodę na kandydowanie i objęcie urzędu w razie wygranej złożyli prof. Alojzy Z. Nowak, prof. Paweł Strzelecki oraz prof. Andrzej Tarlecki. Kandydatury były opiniowane przez Senat UW, opinię pozytywną otrzymał prof. Andrzej Tarlecki.

Wybory miały odbyć się 22 kwietnia, ale ze względu na stan epidemiologiczny terminarz czynności wyborczych został zmieniony, a zebranie wyborcze przesunięte na 17 czerwca. Przed wyborami odbyły się dwie debaty z udziałem wszystkich kandydatów, pierwsza – zorganizowana przez Uczelnianą Komisję Wyborczą, druga – przez pracowników administracji uczelni. Obie miały formę zdalną, były transmitowane w serwisie YouTube. Debata UKW widziała ponad 17,5 tys. osób, druga zgromadziła ponad 4,5 tys. widzów.

Głosowanie przeprowadzono w pięciu lokalach, z zachowaniem reżimu sanitarnego.

Tego samego dnia elektorzy głosowali również na członków Senatu UW na kadencję 2020-2024.

Anna Korzekwa-Józefowicz

Katarzyna Łukaszewska

## WYBORY ZDALNE I NA STADIONIE

Ze względu na pandemię wybory na wielu uczelniach odbywają się później niż zwykle, zmieniono także formę głosowania. Termin wyborów przesunięto na czerwiec m.in. na uczelniach warszawskich – Politechnice i w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Głosowanie odbędzie się w formie elektronicznej. Na zdalne głosowanie zdecydowały się także Szkoła Główna Handlowa i Warszawski Uniwersytet Medyczny, które wybrały rektorów w kwietniu.

W trosce o zdrowie członków społeczności UW Uczelniana Komisja Wyborcza zorganizowała głosowanie w pięciu miejscach, z zachowaniem wszystkich wymogów sanitarnych. Elektorzy głosowali w dwóch punktach w Auditorium Maximum, dawnej Bibliotece i dawnym Centrum Informatycznym oraz w Pałacu Kazimierzowskim. Początek posiedzenia i ogłoszenie wyników wyborów były transmitowane w internecie. Najbardziej oryginalne rozwiązanie zastosowano we Wrocławiu. Od lat 90. wybory rektora Uniwersytetu Wrocławskiego organizowane były w Auli Leopoldyńskiej. Tym razem o tym, kto będzie rektorem uczelni w następnej kadencji, zdecydowano na Stadionie Wrocław. Elektorzy wchodzili na stadion kilkoma wejściami, siedzieli na trybunie oddaleni od siebie, a prezentacje kandydatów na rektorów oglądali na telebimie.

v

Kandydaci na rektora UW (od lewej: prof. Andrzej Tarlecki, prof. Paweł Strzelecki, prof. Alojzy Z. Nowak) oraz prof. Marcin Pałysz, rektor UW, podczas ogłoszenia wyników głosowania w Sali Złotej Pałacu Kazimierzowskiego, 17 czerwca 2020 roku.



# A MOŻE REFORMA PRAWA WYBORCZEGO?

Jerzy Tyszkiewicz

**Prof. dr hab. Jerzy Tyszkiewicz** pracuje w Instytucie Informatyki na Wydziale Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW.

Piszę ten tekst jako wieloletni obserwator procedur wyborczych na naszym uniwersytecie. Mam za sobą jedną kadencję w Kolegium Elektorów, jedną kadencję w Uczelnianej Komisji Wyborczej oraz jedną kadencję i początek drugiej jako przewodniczący Wydziałowej Komisji Wyborczej. Zdążyłem się zatem przyrzeć sposobom działania systemów wybierania osób pełniących ważne funkcje i widzę w tym obszarze ogromne problemy.

## SKUTKI SYSTEMU WIĘKSZOŚCIOWEGO

Zapewne największym ze wspomnianych problemów jest to, że Statut i Ordynacja Wyborcza dekretują system większościowy na wszystkich szczeblach zarządzania uczelnią:

### § 77 WARUNKI DOKONANIA WYBORU (STATUT)

*1. O ile przepisy lub postanowienia szczególnie nie stanowią inaczej, wybór uważa się za dokonany, jeżeli na kandydata oddano bezwzględną większość głosów.*

### § 8 BEZWZGLĘDNA WIĘKSZOŚĆ GŁOSÓW (ORDYNACJA)

*1. Jeżeli Ustawa lub Statut nie stanowią inaczej, to do wyboru lub odwołania niezbędne jest uzyskanie bezwzględnej większości ważnie oddanych głosów. Jeżeli w głosowaniu warunek ten spełniło więcej kandydatów niż jest miejsc do obsadzenia, to wybrane zostają te osoby, które uzyskały kolejno największą liczbę głosów.*

Skutkiem tego systemu jest to, że zdeterminowana i zorganizowana większość całej głosującej społeczności może pozbawić mniejszość jakiegokolwiek reprezentacji. Jest to perspektywa całkowicie realna i należy ją poważnie brać pod uwagę.

Oczywiście, w najważniejszych wyborach istnieje wymóg osiągnięcia kworum, co daje mniejszości do ręki ostateczną, destrukcyjną broń: zerwanie wyborów. Ponieważ mniejszość nie ma innych metod obrony, takie próby mogą się pojawić. Wykonałem symulacyjne obliczenia, posługując się frekwencją wyborczą i liczebnością trzech instytutów mojego macierzystego Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki w wyborach do Rady Naukowej Dyscyplin, które odbyły się jesienią 2019 roku. Wskazują one, że wśród profesorów i doktorów habilitowanych każdy z dwóch większych instytutów mógł pozbawić zebranie zdolności przeprowadzenia wyboru. W wyborach spośród pozostałych nauczycieli akademickich, ze względu na mniejszą frekwencję, każdy z trzech instytutów miał zapewne taką możliwość.

To nie jest dobry stan rzeczy, zwłaszcza że wiele ciał wybieralnych powinno być pluralistycznych, nie tylko ze względu na pryncypia demokratyczne, ale ze względu na merytoryczne wymagania fachowej wszechstronności całego gremium. Sięgając po przykład, Rada Naukowa Dys-

cypliny z wysoce zaniżoną reprezentacją jakiegoś kierunku badawczego jest po prostu mniej kompetentna w przeprowadzaniu procedur awansu naukowego. Takie sytuacje mogą się zdarzać zwłaszcza tam, gdzie wspólna Rada połączyła oddzielne dotąd jednostki i ta trochę bardziej liczna może całkowicie zdominować w Radzie tę mniej liczną, jeśli wybory są większościowe. Dzielenie wydziałów nie rozwiąże tego problemu, bo Rady pozostaną wspólne; łączenie też nie, bo połączyć trzeba by społeczności, a nie byty administracyjne.

## PERSPEKTYWA SYSTEMU PROPORCJONALNEGO

Zastanówmy się zatem nad perspektywą systemu proporcjonalnego. Niezależnie od formy ma on szansę zaradzić podstawowym zagrożeniom: marginalizacji mniejszości i związanemu z tym spadkowi kompetencji gremiów decyzyjnych oraz pojawianiu się ewentualnych wyniszczających konfliktów rozgrywanych przez zrywanie wyborów.

Znane nam ze świata polskiej polityki wybory proporcjonalne wymagają głosowania na listy wyborcze, czyli uprzedniej instytucjonalizacji podziałów. W tym momencie trzeba sobie jasno powiedzieć, że w sytuacji obowiązywania uniwersyteckiej ordynacji większościowej ten proces również zachodzi. Z mojej kadencji w UKW pamiętam rozstrzygnięcie protestu dotyczącego wyborów, które w relacjach uczestników wyglądały jak starcie dwóch doskonale zorganizowanych machin politycznych. Zatem instytucjonalizacja podziałów w tamtym wypadku nastąpiła.

Na szczęście, istnieją proporcjonalne ordynacje wyborcze, w których głosuje się na poszczególne osoby, a nie na listy. Oparte one są na głosowaniu preferencyjnym, w którym wyborca zaznacza swoją kolejność preferencji wszystkich kandydatów. Oczywiście wypełnienie karty wyborczej w takiej ordynacji jest dużo bardziej pracochłonne niż przy ordynacji większościowej, ale wysiłek nie jest pozbawiony nagrody: jest nią praktyczna gwarancja rozstrzygnięcia wyborów w jednym głosowaniu, bez powtarzających się godzinami kolejnych rund przedzielanych wlokącym się niemiłosiernie liczeniem głosów, znanym wszystkim członkom Kolegium Elektorów. To korzyść dla pojedynczego wyborcy. Dla Uniwersytetu korzyścią byłby zbliżony do proporcjonalnego skład wybieranych ciał decyzyjnych, co miałooby szansę złagodzić silne antagonizmy, bo walka wyborcza nie toczyłaby się „o wszystko”.

Jest wiele proporcjonalnych systemów preferencyjnych typu pojedynczego głosu przechodniego (*Single Transferable Vote*, STV). W całości są na nich oparte systemy wyborcze Australii, Republiki Irlandii i Malty, a częściowo – albo na niższych szczeblach niż wybory powszechne – używane są też w Indiach, Nepalu, Nowej Zelandii i Pakistanie. W USA służą do wyłaniania samorządów miejskich w Cambridge (Massachusetts) i Minneapolis oraz samorządów studenckich uczelni, m.in. Carnegie Mellon, MIT, UC Berkeley, UC Davis, UCLA i UT Austin.



### KONCEPCJA SINGLE TRANSFERABLE VOTE

Uważam, że warto rozważyć wprowadzenie ordynacji pojedynczego głosu przechodniego na naszej uczelni. Najlepsze cechy funkcjonalne mają bardziej skomplikowane z nich, ale idee ich działania najlepiej jest przedstawić na prostym systemie tego rodzaju. Zależy mi na pokazaniu, że nie musi on być dużo bardziej złożony koncepcyjnie od wyborów większościowych. Dalsze informacje można znaleźć na stronach brytyjskiego Electoral Reform Society pod adresem:

<https://www.electoral-reform.org.uk/voting-systems/types-of-voting-system/single-transferable-vote/>.

Wyobraźmy sobie wybory do ciała liczącego 10 osób spośród 15 kandydatów. Wszyscy wyborcy wypełniają karty, wpisując przy kandydatach kolejne liczby, poczynając od 1 dla najwyższej preferencji do 15 dla najniższej. W pierwszej rundzie liczenia głosów identyfikowany jest kandydat z najniższą liczbą preferencji 1. Jest on eliminowany i wykreślany z kart. W efekcie, jeśli na jakiejś karcie miał pozycję 1, od teraz na niej najwyższą preferencję ma osoba z liczbą 2. Następuje kolejne liczenie, w którym identyfikuje się kolejną osobę z najniższą liczbą aktualnych najwyższych preferencji. Ona też jest eliminowana i wykreślana z kart – na niektórych z nich najwyższą preferencję może mieć teraz kandydat oznaczony liczbą 3. Po pięciu rundach eliminacji pozostaje 10 osób i one zostają wybrane. Nietrudno zauważyć proporcjonalność tej ordynacji: 10% wyborców głosujących na wspólnego kandydata z preferencją 1 zapewnia mu wybór, bo dopóki pozostaje więcej niż 10 kandydatów, któryś z nich musi mieć mniej niż 10% najwyższych preferencji, więc ten, który ma ich 10%, jest zabezpieczony przed eliminacją. Co więcej, ta mniejszość wcale nie musi być bardzo zorganizowana i uzgodnić jednego kandydata. Jeśli ma ich, na przykład, trzech i głosuje w różny sposób – ale tak, że zawsze ci trzej mają trzy najwyższe preferencje – to jeden z nich na pewno zostanie wybrany. Rzeczywiście, jeśli nawet dwaj z nich odpadną, to trzeci wówczas będzie miał już 10% głosów swoich oraz odziedziczonych po nich i to zapewni mu wybór. Podobnie 20% wyborców może wprowadzić dwóch swoich kandydatów, choć musi lekko się koordynować, bo gdyby wszyscy zagłosowali z numerem 1 na tę samą osobę, to wprawdzie zostanie ona wybrana, ale reprezentacja grupy wśród elektów będzie zaniziona. Widać zatem, że ta forma głosowania daje proporcjonalność nawet bez daleko idących uzgodnień między wyborcami i działania zorganizowanych grup wpływu. Problem z mogącą się zdarzyć niewystarczającą reprezentacją większych grup rozwiązują zadowalająco bardziej rozbudowane systemy pojedynczego głosu przechodniego.

Jednak nawet ten podstawowy system wystarczyłoby uzupełnić o sposób rozstrzygania remisów i byłby gotów do wdrożenia. Może też równie dobrze służyć do wybierania jednej osoby, choć oczywiście wówczas nie ma sensu mówić o proporcjonalności.

Jest dość czasu, by zmienić zasady wyboru Rad Naukowych Dyscyplin, tak aby późnojesienne wybory odbyły się w nowej formule. A to są organy bardzo ważne dla Uniwersytetu i jednocześnie takie, które powinny być proporcjonalną reprezentacją wybierających. Wzorem uczelni z USA, można by tę ordynację wprowadzić także w wyborach studenckich, zarówno samorządowych, jak i reprezentantów w podmiotach na poziomie jednostek i całej uczelni.

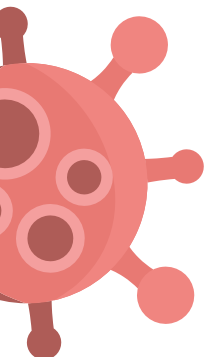
**O sposobie wyboru członków rad naukowych dyscyplin dyskutowali członkowie Senatu UW na zdalnym posiedzeniu 22 kwietnia. Artykuł prof. Tyszkiewiczza, złożony do druku w piśmie uczelni, był jednym z materiałów do dyskusji przedstawionych senatorom.**

**25 maja 2020 roku rektor UW wydał zarządzenie w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. sposobu wyłaniania członków Rad Naukowych Dyscyplin. Jego zadaniem jest analiza sposobu wyłaniania członków Rad Naukowych Dyscyplin i przedstawienie wniosków. Zespół został powołany do 30 września 2020 roku.**

Skład Zespołu Zadaniowego ds. sposobu wyłaniania członków Rad Naukowych Dyscyplin:

1. dr hab. Maciej Duszczyk – prorektor ds. naukowych (przewodniczący Zespołu);
2. dr hab. Gabriela Grotkowska – zastępczyni przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse;
3. prof. dr hab. Małgorzata Grzegorzewska – przewodnicząca Rady Naukowej Dyscypliny Literaturoznawstwo;
4. prof. dr hab. Paweł Kulesza – z Wydziału Chemii;
5. dr hab. Iwona Kurz – przewodnicząca Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Kulturze i Religii;
6. prof. dr hab. Jadwiga Linde-Usiekiewicz – zastępczyni przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Językoznawstwo;
7. prof. dr hab. Barbara Szatur-Jaworska – przewodnicząca Rady Naukowej Dyscyplin Nauki o Polityce i Administracji oraz Nauki o Bezpieczeństwie;
8. prof. dr hab. Mieszko Tałasiewicz – dziekan Wydziału Filozofii i Socjologii;
9. prof. dr hab. Jerzy Tyszkiewicz – z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki;
10. prof. dr hab. Aleksander F. Żarnecki – z Wydziału Fizyki.

# WIOSNA, KTÓRA PRZEJDZIE DO HISTORII



Gdyby wiosnę 2020 roku próbować podsumować zdjęciami z uniwersytetu, wiele z nich przedstawiałoby zapewne sale wykładowe bez studentów, biblioteki bez czytelników czy ogród na dachu BUW bez zazwyczaj tłumnie odwiedzających go o tej porze roku turystów. Były to jednak obraz mylący. Cisza i spokój były jedynie pozorne. W rzeczywistości tych kilka miesięcy było dla uczelni – nauczycieli akademickich, pracowników administracji, doktorantów i studentów – czasem intensywnej pracy, zdobywania niemal z dnia na dzień nowych kompetencji, proponowania nowych form nauki, angażowania się w nowe tematy badawcze. Szukania rozwiązań na problemy, z którymi nigdy wcześniej nie musieliśmy się mierzyć. Dlatego tę wiosnę lepiej niż obrazami można podsumować kilkoma liczbami: 2 481 nowych e-kursów na platformie Kampus, 900 e-zajęć w Google Classroom, prawie 9 tys. wideokonferencji w Google Meet, 12 tys. przyłbic dla instytucji medycznych, ponad 100 tys. testów w kierunku SARS-CoV-2.

Władze uniwersytetu od początku roku 2020 uważnie obserwowały sytuację epidemiczną na świecie. Już w styczniu pojawiły się komunikaty rekomendujące odwołanie wyjazdów do Chin i wystąpienie do chińskich partnerów z sugestią przełożenia ewentualnych wizyt w Warszawie. W lutym rekomendacja ta została rozszerzona na 11 włoskich gmin objętych wówczas kwarantanną. Na początku marca rektor UW zalecał ograniczenie mobilności nie tylko zagranicznej, ale też krajowej, a także odwołanie imprez przewidzianych dla dużej liczby uczestników. 6 marca powołano Zespół Roboczy ds. COVID-19 z udziałem pracowników biur: Współpracy z Zagranicą, Spraw Pracowniczych, Spraw Studenckich, Prasowego, Spraw Socjalnych oraz Inspektoratu BHP.

Najważniejsza decyzja zapadła jednak 10 marca. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się koronawirusa wśród społeczności i szerzeniu pandemii COVID-19, władze uniwersytetu zdecydowały się zawiesić wszystkie zajęcia stacjonarne na uczelni (początkowo do 14 kwietnia, a ostatecznie do końca semestru letniego). Odwołano wydarzenia otwarte, zawieszono podróże służbowe, zamknięto bibliotekę uniwersytecką. Tego samego dnia podobne rozstrzygnięcia zapadły na uczelniach we Wrocławiu i Opolu. Dzień później, 11 marca, dołączyły m.in.: Uniwersytet Jagielloński i Politechnika Warszawska. O zawieszeniu zajęć na wszystkich uczelniach publicznych i niepublicznych w Polsce przesądziło, wydane również 11 marca, rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

## SZTURM NA KAMPUS

W zarządzeniu zawieszającym zajęcia stacjonarne UW zobowiązał się do opublikowania do 20 marca listy wykładow i ćwiczeń, które trzy dni później miały ruszyć w formie zdalnej. Dotychczas na platformie e-learningowej uczelni oferowano rocznie około 700 e-kursów. Teraz liczba ta

miała lawinowo wzrosnąć. Dzięki ogromnemu wysiłkowi nauczycieli i wspomagających ich pracowników Centrum Kompetencji Cyfrowych, w ciągu 10 dni na platformie Kampus udostępniono 1 371 nowych e-zajęć.

– Chciałbym podziękować wykładowcom, którzy w niezwykle krótkim czasie przygotowali te zajęcia, wszystkim tym, którzy umożliwili ich umieszczenie w sieci i zapewnili warunki techniczne oraz wszystkim pozostałym, także administracji, która pracowała w formie dyżurów po to, aby inni mogli pracować zdalnie. Bardzo dziękuję studentom i doktorantom za wyrozumiałość, że nie wszystko udaje się od razu zrobić bardzo dobrze – podsumował przedstawienie się na zdalne nauczanie rektor Marcin Pałys w nagraniu z 28 marca.

Zainteresowanie zajęciami zdalnymi było tak duże, że CKC uruchomiło dodatkową platformę do ich realizacji. W sumie na dwóch platformach od połowy marca do początku czerwca pojawiło się 2 481 nowych kursów, w których uczestniczyło 36 524 studentów.

Wykładowcy mogli też korzystać z innych narzędzi informatycznych umożliwiających zdalne wykłady, np. pakietu G Suite for Education. Wspierał ich w tym Dział Sieci Komputerowych, prowadząc na Facebooku specjalną grupę „DSK Usługi IT”, do której zapisało się ponad 1 000 osób. Przed 10 marca prowadzono 65 zajęć w Google Classroom, do 23 marca uruchomiono ich 900. Od połowy marca do czerwca przeprowadzono 8 808 unikalnych wideokonferencji z użyciem Google Meet.

Więcej o zdalnym nauczaniu na s. 8-9.

## ZDALNY UNIWERSYTET

17 marca pojawiło się kolejne ważne zarządzenie – wprowadzające na uczelni pracę w formie zdalnej, dyżurów lub w skróconych godzinach.

Zarządzenie umożliwiło elastyczne formy pracy uczelnianej administracji, która w tym okresie miała często jeszcze więcej zajęć niż zwykle. Jednym z wielu przykładów może być Biuro Współpracy z Zagranicą, które opiekowało się zarówno stypendystami zagranicznymi przebywającymi w tym czasie na UW, jak również członkami naszej społeczności, których epidemia zastała w trakcie stypendium poza Polską.

W następnych tygodniach uczelnia przenosiła online kolejne obszary działalności – posiedzenia Senatu oraz innych organów i podmiotów kolegialnych odbywały się zdalnie. Wprowadzono możliwość zdalnych obron prac licencjackich, magisterskich i doktorskich oraz kolokwium habilitacyjnych. Tam, gdzie było to możliwe, uczelnia przeszła na elektroniczny obieg dokumentów. Znowelizowano kalendarz akademicki oraz terminarz rekrutacji na studia. Kandydaci mogli poznać uczelnię w trakcie Dnia Otwartego, który po raz pierwszy w historii zorganizowany został wyłącznie online. Tak samo jak debata z kandydatami na rektora UW. Do internetu swoją działalność przeniosło również Centrum Pomocy Psychologicznej, które w tej trudnej dla wielu sytuacji udzielało zdalnych konsultacji zarówno studentom, jak i pracownikom. Członkowie Zespołu Roboczego ds. COVID-19 przez cały ten czas udzielali odpowiedzi na bardzo liczne maile członków naszej społeczności. Na stronie głównej UW Biuro Prasowe regularnie publikowało komunikaty na temat zmieniającej się sytuacji i stworzyło specjalną, codziennie aktualizowaną zakładkę z najczęściej zadawanymi pytaniami.

Od 25 maja wprowadzono możliwość organizacji w formie stacjonarnej nielicznych zajęć praktycznych, których nie można byłoby zrealizować bez fizycznej obecności studentów na uczelni. Jednak wszystkie te, które wcześniej prowadzono zdalnie, kontynuowane były w tej formie do końca semestru.





15 czerwca rozpoczęła się sesja. Tutaj również obowiązują nowe zasady – większość egzaminów i zaliczeń zaplanowano online. Egzamin językowy mogą się odbywać w formie zdalnej lub mieszanej.

### GOTOWI DO POMOCY

Wśród społeczności uniwersyteckiej bardzo szybko pojawiły się pomysły na to, jak włączyć się w walkę z epidemią i pomóc służbom medycznym. Na Wydziale Fizyki już w marcu ruszyła produkcja przyłbic ochronnych pod hasłem „Materiały dla Medyków”. Prowadził ją zespół pod kierunkiem prof. Andrzeja Wysmołka, dr. Radosława Łapkiwicza i Piotra Kaźmierczaka. Przyłbice drukowane były na drukarce 3D. W ciągu dwóch miesięcy wyprodukowano ich ponad 12 tys. i przekazano 240 szpitalom oraz domom opieki w całej Polsce. W maju studenci, doktoranci i pracownicy Wydziału Fizyki postanowili kontynuować akcję,

tym razem pod hasłem „Przyłbice na start”, w ramach której powstały materiały ochronne dla społeczności UW. Więcej na s. 13.

Z kolei firma Warsaw Genomics (do 2019 roku spółka spin-off UW), prowadzona m.in. przez prof. Krystiana Jażdżewskiego z Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych, zawiesiła wykonywanie testów genetycznych, aby prowadzić bezpłatne testy w kierunku wirusa SARS-CoV-2. Testy wykonywane są na zlecenie szpitali, placówek medycznych i stacji sanitarno-epidemiologicznych. Początkowo realizowano je w siedzibie Środowiskowego Laboratorium Ciężkich Jonów, później specjalne laboratorium zorganizowano w budynku CNBCh. W marcu Warsaw Genomics było w stanie wykonywać 1 000 testów dziennie, później możliwości te udało się potroić. Do końca maja liczba wykonanych testów przekroczyła 100 tys.

### JAKA JESIEŃ?

Wiele osób zadaje sobie pytanie, jak będzie wyglądał kolejny rok akademicki. Czy studenci wrócą do sal wykładowych, czy może nadal będziemy zdani na komunikację online? Rektor Marcin Pałyms ma nadzieję, że następny rok akademicki rozpocznie się od tradycyjnej inauguracji w Auditorium Maximum, a zajęcia przynajmniej częściowo będą odbywać się stacjonarnie. – Musimy być jednak przygotowani na to, że gdyby sytuacja epidemiologiczna stała się trudniejsza, konieczne będzie znowu przeniesienie zajęć do sieci. Tak jak zrobiliśmy to w marcu. Teraz jesteśmy znacznie lepiej do tego przygotowani. Mamy znacznie więcej doświadczeń. Wiemy już, jak organizować rzeczy, żeby uniknąć pułapek – podkreśla rektor, życząc jednocześnie, aby wakacje 2020 – w odróżnieniu od wiosny – nie przyniosły nam kolejnych niespodzianek.

## PANDEMIA POD LUPĄ

**W odpowiedzi na światowy kryzys uniwersyteccy naukowcy rozpoczęli nowe projekty badawcze. Poniżej przedstawiamy wybrane z nich. Więcej informacji na ich temat znaleźć można w aktualnościach na stronie głównej UW. Projektów z pewnością pojawi się więcej, dzięki uruchomieniu przez UW specjalnej ścieżki COVID-19 w ramach systemu mikrograntów finansowanych z „Inicjatywy doskonałości”. Więcej informacji na stronie: [mikrogranty.ckc.uw.edu.pl](http://mikrogranty.ckc.uw.edu.pl).**

Dr Kacper Gradoń, dyrektor Centrum Nauk Sądowych UW i pracownik Wydziału Prawa i Administracji, prowadzi badania dotyczące **przestępczości i dezinformacji w czasach pandemii koronawirusa**. Pierwsze wyniki opublikował już w kwietniu na łamach „Society Register”. Naukowiec pokazał rzeczywisty i potencjalny wpływ dezinformacji zarówno na tkankę społeczną, jak i pracę organów ścigania. Zaproponował też zarys strategii łagodzenia skutków rozpowszechniania fake newsów.

Zespół dr hab. Małgorzaty Dragan z Wydziału Psychologii przeprowadził ankietę dotyczącą **zdrowia psychicznego w czasie pandemii koronawirusa**. Wzięło w niej udział 1,4 tys. osób. 75% uczestników oceniło epidemię jako stresujące wydarzenie. Głównym stresorem okazała się sytuacja zawodowa ankietowanych. – TAK dla dystansu fizycznego i solidarności społecznej, NIE dla dystansu społecznego i izolacji społecznej. Dbajmy o zdrowie psychiczne swoje i innych ludzi – komentowała wyniki badań dr hab. Dragan.

**Objawy depresji i lęku w trakcie epidemii koronawirusa** są tematem kolejnego projektu prowadzonego na Wydziale Psychologii – przez zespół pod kierunkiem dr hab. Małgorzaty Gambin. W badaniu uczestniczyło 1,2 tys. osób. Wyniki pokazały, że grupą najsilniej odczuwającą te objawy są osoby w wieku od 18. do 24. roku życia. Było to szczególnie widoczne u osób przebywających na kwarantannie lub w izolacji, a także wśród ankietowanych, których sytuacja zawodowa się pogorszyła.

Eksperti z Wydziału Nauk Ekonomicznych i Wydziału Zarządzania, wraz z ośrodkiem GRAPE i Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, badają faktyczny **stan bezrobocia w czasie epidemii COVID-19**. Naukowcy doszli do wniosku, że stopa bezrobocia podawana na podstawie statystyk urzędów pracy jest zaniżona w stosunku do zebranych przez nich danych. Przyczyny nierejestrowania się w urzędach mogą być różne, m.in. obawa przed zarażeniem, ograniczenia w przyjmowaniu interesantów, brak przekonania, że urząd pomoże w znalezieniu pracy.

Interdyscyplinarny zespół ekspertów z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki oraz Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny przygotowuje **modele dotyczące liczby zdiagnozowanych i niezdiagnozowanych przypadków zachorowań, zgonów oraz wyzdrowień** związanych z koronawirusem w Polsce. Opracowania publikowane na stronie [covid19.mimuw.edu.pl](http://covid19.mimuw.edu.pl) zawierają krótko-, średnio- i długoterminowe prognozy.

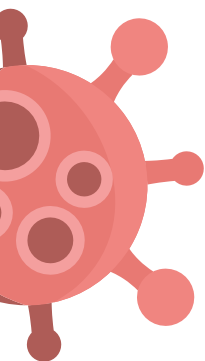
Specjaliści z Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego stworzyli stronę z **interaktywną mapą pokazującą światową pandemię** – [covid19map.icm.edu.pl](http://covid19map.icm.edu.pl). ICM zorganizował również w maju dwa wirtualne seminaria poświęcone epidemii COVID-19 z udziałem ekspertów centrum: dr. Franciszka Rakowskiego i dr. Anety Afelt (o jej badaniach przeczytać można na s. 12).

Naukowcy z UW wzięli udział w konkursie Narodowego Centrum Nauki „**Szybka Ścieżka dostępu do funduszy na badania nad COVID-19**”, który rozstrzygnięto w połowie maja. 4 z 19 dofinansowanych projektów zostały zgłoszone przez UW: prof. Jacek Jemielity z Centrum Nowych Technologii zajmie się maszynerią biosyntezy kapu mRNA wirusa; prof. Michał Krawczyk z WNE przeanalizuje błędy w postrzeganiu i podejmowaniu ryzyka w czasach pandemii; prof. Joanna Kufel z Wydziału Biologii będzie rozwijać strategię przeciw wirusowi opartą na zahamowaniu programowanej zmiany ramki odczytu podczas translacji genomu wirusa; prof. Joanna Sułkowska z Centrum Nowych Technologii zrealizuje projekt dotyczący papaino-podobnej proteazy SARS-CoV-2. Więcej na s. 10-11.

# TO NIE GADAJĄCE GŁOWY,

## CZYLI O CIEKAWYCH POMYSŁACH NA PROWADZENIE ZAJĘĆ W CZASIE ZDALNEGO NAUCZANIA

Narzędzia do wideokonferencji, tworzenia podcastów, filmów, interaktywnych książek, quizów, ankiet, sprawdzania wiedzy studentów – brzmi znajomo? Wielu dydaktyków przez ostatnie miesiące poznawało ich działanie lub odkrywało nowe funkcjonalności.



Do zdalnego nauczania często wykorzystywane są:

- » Blended learning
- » Navoica
- » Loom
- » MOOC
- » Anchor
- » Moodle
- » Webex
- » Mentimeter
- » Kahoot
- » Google Meet
- » Universality
- » Bookcreator
- » Google Classroom
- » Prezi
- » Zoom

Centrum Kompetencji Cyfrowych UW do wybuchu pandemii współpracowało z około 600 wykładowcami. Teraz jest ich ponad 1 900. Do połowy czerwca powstało dla nich około 2 500 nowych kursów i ponad 500 egzaminów. – Siłą rzeczy znacząco wzrosła liczba wykładowców, którzy pierwszy raz poprowadzili zajęcia zdalne, a osoby, które takie zajęcia wcześniej już prowadziły zintensyfikowały swoje działania – mówi Anna Pacholak z CKC.

### STUDIA NA FACEBOOKU

W czasie zagrożenia koronawirusem dr Joanna Gocłowska-Bolek z Ośrodka Analiz Politologicznych spotykała się ze studentami co tydzień w Google Meet. Znalazła jednak sposób, aby utrzymać z nimi kontakt i zachęcić do częstszego działania. Wykorzystała do tego dobrze znane studentom portale społecznościowe. Zaproponowała im regularne prowadzenie kont tematycznych. Powstały profile edukacyjno-informacyjne, promujące wiedzę o różnych aspektach regionu latynoamerykańskiego. Na Facebooku: *Nie tylko Frida, Wenezuela – blaski i cienie, Latin Expo*; na Instagramie w formie rozbudowanych tematycznych stories: *abc\_latino, miejska\_iberoamerika*; a także blog popularnonaukowy: *Ameryka Łacińska – coraz bliżej*. Wiele z nich prowadzonych jest jeszcze po zakończeniu zajęć.

Samo przejście na platformę Google Meet dr Gocłowska-Bolek ocenia pozytywnie. – Ułatwiło to nam zapraszanie na zajęcia ciekawych gości, z którymi inaczej trudno byłoby porozmawiać, m.in. ambasadora Meksyku czy panią ambasadorkę Argentyny – wymienia.

### POMYSŁY, KTÓRE STAŁY SIĘ RZECZYWISTOŚCIĄ

Z wykorzystaniem różnych interaktywnych narzędzi prof. Krzysztof Klincewicz z Wydziału Zarządzania prowadzi projekty badawcze, szkolenia międzynarodowe czy zajęcia ze studentami. Dzieli ich przy tym na grupy, rotuje pomiędzy wirtualnymi pokojami (*breakout rooms*).

W trakcie pierwszych zajęć studenci pracowali nad pomysłami rozwiązań technologicznych, które odpowiadają na wyzwania społeczne związane z pandemią. Powstały m.in. pomysły aplikacji informującej o dostępności produktów w pobliskim sklepie, opaski medycznej monitorującej stan zdrowia czy robota do obsługi pacjentów w szpitalach zakaźnych. – W połowie marca te pomysły wydawały się bardzo innowacyjne, a później wiele z nich zostało wdrożonych – mówi.

Prof. Klincewicz korzysta ze współdzielonej przez studentów tablicy Google Jamboard. Chwali funkcjonalność dodawania adnotacji na ekranie (*annotations*). – Prowadzący może dzięki niej systematycznie podkreślać te elementy slajdu, o których właśnie mówi, co wprowadza większą dynamikę zajęć i koncentruje uwagę studentów. Dopiski na ekranie mogą dodawać również studenci. Sprawdza się to doskonale, gdy ktoś chce zapytać o fragment prezentacji, podkreślić niejasny element lub dodać przykład – wyjaśnia.

### JEDEN Z DZIESIĘCIU

Właściwie to trzy z dziesięciu. Reguły teleturnieju, który odbył się w Wydziale Prawa i Administracji, nieco różniły się od gry prowadzonej przez Tadeusza Sznuka. Turniej odbył się w przestrzeni wirtualnej, dotyczył jedynie zagadnień z kryminalistyki, a zwyciężczyni były trzy: Anna Chabiera, Maria Giertych i Maja Kalisiewicz.

Trzeba było wiedzieć m.in., jak miał na imię porucznik Borewicz, do czego służy tzw. trupia łyżka, czy alibi jest poszlaką. – Z pytań humorystycznych, chyba najciekawsze dla mnie było to, co ma lepsze zastosowanie w kryminalistyce: szklana kula czy karty Tarota? O tyle trudne, że sformułowane „czy”, więc sugerujące jedną z odpowiedzi. Poprawna odpowiedź była taka, że żadna z tych metod, chyba że chodzi o ślady daktyloskopijne (odciski linii papilarnych). Wtedy na szklanej kuli lepiej się zachowują – wyjaśnia Maria Giertych.

W jury konkursu zasiadli prof. Tadeusz Tomaszewski oraz prof. Piotr Girdwoyń z Katedry Kryminalistyki, którzy na bieżąco komentowali odpowiedzi uczestników. – Nieraz przeradzało się to w ciekawą dyskusję, co podnosiło dydaktyczny charakter konkursu i było z pewnością ciekawe nie tylko dla nas, jako uczestników, ale też dla wirtualnych widzów – opowiada Maria Giertych.

Konkurs odbył się 1 czerwca. Mogli wziąć w nim udział uczestnicy wykładu ogólnouniwersyteckiego z kryminalistyki. Teleturniej przygotował i poprowadził dr hab. Paweł Waszkiewicz, inicjatorem był Krzysztof Worek z Komisji Dydaktycznej Samorządu Studentów, a głosem z off-u – dr Piotr Lewulis. Nagrodą było zwolnienie z egzaminu i bardzo dobre oceny. Rozgrywkę na żywo śledziło ponad tysiąc osób. Zapowiadane są kolejne edycje.

Maja Kalisiewicz podaje też przykłady innych ciekawych zajęć prowadzonych online, np. symulacji arbitrażu oraz domowego wywoływania odcisków palców, a prof. Tadeusz

Tomaszewski *Cold Cases* (dowody zbrodni). – Studenci pracowali na aktach spraw umorzonych z powodu niewykrucia sprawców (sprawy z policyjnych archiwów X). Przygotowali zdalne plany wizji lokalnych, a następnie pojedynczy uczestnicy transmitowali ich przebieg dla reszty, tak żeby nie naruszyć ograniczeń wprowadzonych ze względu na zagrożenie pandemiczne – tłumaczy profesor.

Znaczącą różnicą między zajęciami na żywo a zajęciami online jest poziom odczuwanego dystansu w relacji student-wykładowca. Podczas wideokonferencji rozmawiamy z prowadzącym, który nie wykłada *ex cathedra*, lecz uczestniczy w spotkaniu na podobnych prawach co studenci.

ANNA CHABIERA

### BAJKI DLA CHĘTNYCH

W tym zadaniu prof. Katarzyna Schier z Wydziału Psychologii nie wykorzystwała zaawansowanych narzędzi online, nie dzieliła ekranów ani specjalnie nie zachęcała do niego studentów. W trzecim tygodniu pandemii zaproponowała im pracę dla chętnych, bez dodatkowych gratyfikacji, z której skorzystała prawie cała grupa. Studenci mieli napisać krótkie bajki o koronawirusie. Powstało 47 baśni, bajek i opowiadań: w jednej grupie 27 bajek dla dorosłych, a w drugiej 20 bajek dla dzieci (pisane z perspektywy 10-letniego dziecka).

– Wyniki wielu badań pokazują, że bajkoterapia i biblioterapia mogą mieć istotną funkcję „leczącą”. Nasze bajki poddałmy naukowej analizie. Okazało się, na przykład, że w bajkach dla dorosłych prawie 90% autorów pisało w trzeciej osobie. Rezultaty badań nad łągodzeniem psychologicznych skutków traumy wykazały, że przepracowanie przeszłych doświadczeń traumatycznych przez pisanie o nich z perspektywy trzeciej osoby łągodzi ich negatywny wpływ na jednostkę<sup>1</sup>. Teza ta dotyczy, jak się wydaje, także sposobu radzenia sobie z aktualnymi trudnymi zdarzeniami, ponieważ daje możliwość uzyskania psychicznego dystansu – wyjaśnia prof. Schier. – Mogliśmy zrobić coś ważnego dla nas, ta przygoda pozwoliła nam wszystkim radzić sobie z grozą w prawdziwie twórczy sposób – dodaje.

### TYSIĄCE MAILI

– Odpowiadamy na przeróżne pytania: od dotyczących ustawień quizów, przez komunikację ze studentami, po wszelkie inne zagadnienia związane z nauczaniem zdalnym. Od marca, czyli od przeniesienia zajęć do sieci, wymieniliśmy z wykładowcami kilka tysięcy maili – mówi Dorota Sidor, pełnomocniczka dyrektor ds. dydaktyki i szkoleń z CKC. Dla dydaktyków działa Helpdesk CKC, który obsługuje na stałe sześć osób. – Wspomagamy wykładowców w przygotowywaniu zajęć zdalnych na platformie Kampus, a teraz także zdalnych egzaminów i zaliczeń pisemnych na platformie Kampus-egzaminy – dodaje.

Pracownicy CKC przygotowali też dla dydaktyków dwa kursy-samouczki: „Niezbędnik Egzaminatora” oraz „Niezbędnik Prowadzącego”, które dostępne są na stronie [www.kampus.uw.edu.pl](http://www.kampus.uw.edu.pl).

Z powodu epidemii kursy online dla nauczycieli akademickich przygotowano również w ramach Programu zintegrowanych działań na rzecz rozwoju Uniwersytetu Warszawskiego (ZIP).

W maju skorzystało z nich 328 osób. Dydaktycy mogli poznać aspekty prawne egzaminów i zaliczeń zdalnych, nauczyć się, jak korzystać z takich narzędzi jak: Google Meet, Google Forms, Mentimeter czy platformy Kampus (Moodle), albo dowiedzieć się, jak zarządzać emocjami i stresem w sytuacji pracy zdalnej.

Damian Michalik z Wydziału Fizyki prowadził kurs z metodyki nauczania online. – Najbardziej popularnymi aplikacjami są zazwyczaj narzędzia wideokonferencyjne. Są dość łatwe w obsłudze i umożliwiają przełożenie metod dydaktycznych opartych na mowie do świata wirtualnego. Czasami potrafią być nadużywane, dlatego pojawiły się niesłuszne stwierdzenia, że „nauczanie zdalne to głównie gadające głowy”. Nie można się z tym zgodzić, ponieważ mamy o wiele większe pole manewru, a stosowanie innych narzędzi znacząco urozmaica proces kształcenia i wspiera w zdobywaniu efektów uczenia się. W końcu poza metodami opartymi na mowie mamy jeszcze oparte na obserwacji i pomiarze, praktycznej działalności i aktywizacyjne – tłumaczy prowadzący.

Podczas szkolenia, które odbyło się online, uczestnicy poznawali i uczyli się w praktyce obsługiwać różnorodne narzędzia do pracy zdalnej. Nie tylko Google Meet czy Webex, ale także nieco mniej znane, jak Anchor, służący do tworzenia podcastów, albo Kahoot – platforma do tworzenia quizów, ankiet czy testów.

– Mimo tego, że jestem obeznana z różnymi narzędziami, to miałam poczucie chaosu w organizacji zajęć, nie potrafiłam ich odpowiednio skomponować. Chciałam zrównoważyć obciążenie studentów oraz ich aktywizować – mówi dr Justyna Nakonieczna-Bartosiewicz z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, która uczestniczyła w kursie z metodyki nauczania. – Dzięki warsztatom poznałam funkcje, które są ważne dla jakości zajęć. Aplikacje, w których szybciej i prościej można przygotowywać zasoby edukacyjne. Ważne dla mnie było samo przejście kursu online, jako uczestnik. Dzięki temu mogłam wejść w skórę swoich studentów. Doświadczyć, jak odbierają takie zajęcia – dodaje dr Nakonieczna-Bartosiewicz.

Teraz prezentacje planuje przygotowywać w Loomie, zasady realizacji przedmiotu zamiast wysyłać studentom w pdf zamierza ująć w interaktywnej książce, a Mentimeter wykorzystać do spotkań podsumowujących zajęcia.

– Wszystkie te działania, moim zdaniem, ustępują zajęciom klasycznym, w sali, poziomem zaangażowania studentów w proces uczenia się – uważa dr hab. Agata Dzielulska, laureatka Nagrody Dydaktycznej z 2019 roku. Podobnego zdania są moi rozmówcy. Mimo zaangażowania w pracę zdalną, większość z nich wolałaby spotkać się ze studentami twarzą w twarz.

<sup>1</sup>E. Soroko, *Poziom autonarracyjności wypowiedzi i użyteczność wybranych sposobów ich generowania*. Niepublikowana rozprawa doktorska. Instytut Psychologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań 2007, s. 82.

Kolejne szkolenia ZIP dla dydaktyków odbędą się w wakacje oraz jesienią.

Na stronie ZIP dostępna będzie ankieta dla dydaktyków z pytaniem, jakie kursy chcieliby odbyć: [www.zip.uw.edu.pl](http://www.zip.uw.edu.pl).

# NAUKOWCY W WALCE Z KORONAWIRUSEM

W połowie maja Narodowe Centrum Nauki rozstrzygnęło konkurs „Szybka Ścieżka dostępu do funduszy na badania nad COVID-19”. W ramach konkursu dofinansowano 4 projekty prowadzone przez naukowców z Uniwersytetu Warszawskiego. Jednym z nich jest projekt realizowany pod kierunkiem prof. Jacka Jemielitego z Centrum Nowych Technologii UW, dotyczący badania procesu ekspresji informacji genetycznej koronawirusa umożliwiającej jego powielanie.

Konkurs NCN „Szybka Ścieżka dostępu do funduszy na badania nad COVID-19” miał na celu wyłonienie projektów przyczyniających się do zrozumienia mechanizmu działania SARS-CoV-2, a także udoskonalenia testów diagnostycznych, poszukiwania nowych leków i łagodzenia społecznych skutków pandemii.

Wyróżniony przez Narodowe Centrum Nauki projekt zespołu prof. Jacka Jemielitego z Centrum Nowych Technologii UW dotyczy badania białek zawartych w materiale genetycznym SARS-CoV-2, zaangażowanych w syntezę kapu, końcowej części wirusowego RNA, których aktywność umożliwia ekspresję informacji genetycznej wirusa oraz uniknięcie odpowiedzi immunologicznej atakowanego organizmu. Realizacja projektu pozwoli na zrozumienie tego, w jaki sposób koronawirus, który jest przyczyną trwającej na świecie pandemii COVID-19, wykorzystuje naturalne mechanizmy biologiczne do namnażania się w komórkach organizmu-gospodarza.

Projekt zatytułowany *Maszyneria biosyntezy kapu mRNA wirusa SARS-CoV-2 – badania nad aktywnością metylotransferazy białek nsp14 i nsp16 z użyciem wysokoprzepustowej metody fluorescencyjnej* otrzymał dofinansowanie w wysokości blisko 770 tys. zł i został oceniony najwyżej z ponad 260 wniosków zgłoszonych do udziału w konkursie NCN „Szybka Ścieżka dostępu do funduszy na badania nad COVID-19”.

## WIRUSOWE mRNA

Informacyjne RNA (mRNA) to rodzaj kwasu rybonukleinowego występującego w komórce organizmu, którego rolą jest przekazywanie informacji genetycznej pomiędzy DNA (będącym nośnikiem informacji genetycznej) a zakodowanym białkiem powstającym na podstawie tej informacji genetycznej w procesie ekspresji.

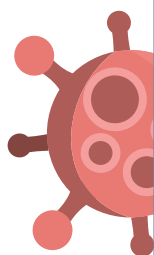
Z kwasów nukleinowych oraz białek składają się także zagrażające zdrowiu wirusy. Te niewielkie cząstki, nieposiadające struktury komórkowej, zdolne są do namnażania się jedynie w organizmie gospodarza. Ich działanie polega na tym, że informacja genetyczna zakodowana w tworzącym ich kwasie nukleinowym zmusza gospodarza do produkcji mRNA wirusowego, a następnie białek wirusowych.

Organizm człowieka oraz organizmy innych gatunków wyższych odróżniają własne mRNA od obcych mRNA i potrafią aktywować układ immunologiczny w razie zagrożenia. Niektóre wirusy jednak, w tym wirus SARS-CoV-2, wykształciły własne systemy umożliwiające ucieczkę przed obroną immunologiczną.

– Celem realizowanego projektu jest zbadanie mechanizmu, w ramach którego koronawirus zapewnia sobie ekspresję materiału genetycznego (w postaci mRNA) i jednocześnie unika odpowiedzi układu immunologicznego na obce RNA. Dzięki temu może bezkarnie wykorzystywać białka w komórkach gospodarza do tego, aby się powielić – wyjaśnia prof. Jacek Jemielity z Centrum Nowych Technologii UW, kierownik projektu.

Wśród 19 wyróżnionych projektów w ramach konkursu NCN, 4 realizowane są przez naukowców z Uniwersytetu Warszawskiego. Projekty te otrzymały dofinansowanie na łączną kwotę 2 106 057 zł:

- *Maszyneria biosyntezy kapu mRNA wirusa SARS-CoV-2 – badania nad aktywnością metylotransferazy białek nsp14 i nsp16 z użyciem wysokoprzepustowej metody fluorescencyjnej* – kierownik projektu: prof. Jacek Jemielity, Centrum Nowych Technologii UW.
- *Potencjalna strategia przeciw wirusowi SARS-CoV-2 oparta na zahamowaniu programowanej zmiany ramki odczytu podczas translacji genomu wirusa* – kierownik projektu: prof. Joanna Kufel, Wydział Biologii.
- *Papaino-podobna proteaza SARS-CoV-2: inhibicja wirusowego enzymu przetwarzającego i deubikwitynizującego – kompleksowe badanie in silico* – kierownik projektu: prof. Joanna Sułkowska, Wydział Chemii, Centrum Nowych Technologii UW.
- *Strach przed pandemią. Błędy w postrzeganiu i podejmowaniu ryzyka w czasach koronawirusa* – kierownik projektu: prof. Michał Krawczyk, Wydział Nauk Ekonomicznych.



## BADANIE AKTYWNOŚCI BIAŁEK

Zwiększenie ekspresji własnej informacji genetycznej i unikanie reakcji atakowanego organizmu umożliwiają SARS-CoV-2 cechy, które wirus ten posiada w swoim materiale genetycznym. Są to dwa białka (nsp14, nsp16) oraz jedno dodatkowe białko regulatorowe nsp10.

Zahamowanie działania tych białek może być punktem wyjścia do nowych terapii przeciwko chorobie COVID-19. W ramach realizowanego projektu naukowcy zamierzają zbadać zaangażowanie nsp14 i nsp16 w syntezę kapu na końcu 5' mRNA wirusa, czyli końcowej struktury informacyjnego RNA, która umożliwia przepisanie informacji genetycznej, a w konsekwencji ekspresję białek wirusowych, namnażanie się wirusa i uniknięcie aktywacji systemu immunologicznego.

Naukowcy opracowują specjalne sondy molekularne, które umożliwią badanie aktywności białek, porównanie z odpowiednikami ludzkimi oraz poszukiwanie inhibitorów zmniejszających szybkość ich reakcji chemicznych. Zbadany zostanie również udział trzeciego białka wirusowego zaangażowanego w syntezę kapu, nsp10. – Poznanie tego mechanizmu umożliwi rozwinięcie strategii terapeutycznych nie tylko przeciwko SARS-CoV-2, ale również innym, podobnym wirusom – podsumowuje prof. Jemielity.

## W POSZUKIWANIU NOWYCH LEKÓW

To nie jedyny projekt związany z koronawirusem realizowany przez zespół pod kierunkiem prof. Jemielitego. W połowie czerwca Fundacja na rzecz Nauki Polskiej przyznała środki 14 projektom dotyczącym zwalczania pandemii COVID-19,

finansowanym w ramach działania 4.4. Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Jednym z nich jest projekt zespołu prof. Jemielitego, dofinansowany w wysokości 2 mln zł.

Badacze z Uniwersytetu Warszawskiego skupią się na poszukiwaniu nowych leków przeciwko koronawirusowi lub wykorzystaniu istniejących leków, które wykazują właściwości hamujące aktywność enzymów zawartych w materiale genetycznym SARS-CoV-2. Zespół prof. Jemielitego będzie wspierany w realizacji tego przedsięwzięcia przez prof. Marcina Nowotnego, biologa strukturalnego z Międzynarodowego Instytutu Biologii Molekularnej i Komórkowej.



Prof. Jacek Jemielity. Fot. FNP.

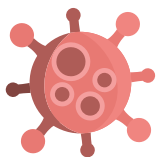
## INNE BADANIA ZESPOŁU PROF. JEMIELITEGO

Zespół prof. Jemielitego od kilkunastu lat prowadzi badania nad modyfikowaniem i właściwościami informacyjnego RNA. W ostatnich miesiącach naukowcy otrzymali dofinansowanie z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w wysokości 19,4 mln złotych na realizację pierwszej fazy badań klinicznych, której celem będzie przetestowanie użyteczności odkryć opracowanych przez badaczy na Uniwersytecie Warszawskim do tworzenia leczniczych szczepionek przeciwnowotworowych opartych na mRNA. Naukowcy właśnie rozpoczynają prace, których finał zaplanowany jest na koniec 2023 roku. Badania te realizowane są w ramach spółki spin-off UW ExplorRNA Therapeutics, założonej w 2019 roku przez prof. Jacka Jemielitego, dr hab. Joannę Kowalską i Marka Baranowskiego z UW, we współpracy z naukowcami z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego: prof. Jakubem Gołąbem i prof. Dominiką Nowis.

Dofinansowanie z NCN, FNP oraz NCBR to nie jedyne sukcesy naukowców w ostatnim czasie. W pierwszej połowie czerwca publikacja, której współautorami są dr hab. Joanna Kowalska, prof. Jacek Jemielity, dr Marcin Warmiński oraz Marek Baranowski, została uznana przez recenzentów prestiżowego czasopisma naukowego „Nucleic Acids Research” za „Breakthrough Paper” – artykuł przełomowy dla rozwoju nauki. Publikacja opisuje syntezę i zastosowanie fluorowanych cząsteczek DNA do badań funkcji i właściwości kwasów nukleinowych z wykorzystaniem fluorowego magnetycznego rezonansu jądrowego.

# DO PRZEWIDZENIA

Daiwa  
Maksimowicz



Kwiecień 2018. Na łamach „Frontiers in Microbiology” ukazuje się artykuł pt. *Bats, Coronaviruses, and Deforestation: Toward the Emergence of Novel Infectious Diseases?*, w którym czytamy, że konieczne jest zwiększenie nadzoru rozprzestrzeniania się koronawirusów, by lepiej zrozumieć dynamikę międzygatunkowej transmisji, a także poprawić ocenę ryzyka, system wczesnego ostrzegania i interwencji.

Czerwiec 2020. Trwa pandemia COVID-19 – choroby zakaźnej wywołanej przez nowo odkrytego koronawirusa. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) informuje o ponad 8,2 mln przypadków zachorowań i ponad 440 tys. zgonów<sup>1</sup>. – W artykule nakreśliśmy, niestety, scenariusz, który spełnił się w przypadku SARS-CoV-2, ale jest to scenariusz poniekąd samopowtarzalny – mówi dr Aneta Afelt z Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego UW, główna autorka artykułu z „Frontiers in Microbiology”.

Ważne pojęcia związane z geografią zdrowia:

- » **zoonoza** – choroba odzwierzęca
- » **humanoza** – choroba przenoszona z człowieka na zwierzęta
- » **One Health** – współzależność zdrowia i dobrostanu człowieka od kondycji żywności i nieożywności zasobów przyrody. – Samą koncepcję można rozpatrywać na różnych poziomach skali: od komórkowej, biomu, przez analizy systemów lokalnych, po zależności globalne. W ogólności, jest to wieloczynnikowa uważność i kompleksowość ujmowania procesów zachodzących w obrębie nisz socjoeologicznych, gdzie człowiek/społeczność są ujmowane jako elementy tej niszy, równorzędne z jej wszystkimi składnikami – mówi dr Aneta Afelt.

**Dr Aneta Afelt** jest specjalistką w zakresie geografii zdrowia i hydrologii. Pracuje w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego UW. Jej aktywność jest od kilku ostatnich miesięcy skoncentrowana głównie na analizie sytuacji epidemiologicznej w kraju i na świecie. W marcu 2020 roku została członkiem zespołu ds. COVID-19 przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz konsultantem naukowym krajowych przedstawicieli do spraw działań poświęconych COVID-19 przy Europejskiej Radzie ds. Badań Naukowych (ERC). Od października 2019 roku gości też w grupie badawczej Espace-DEV, której obszarem badań jest modelowanie nisz socjoeologicznych. Laboratorium to jest afiliowane przy IRD - Institut de Recherche pour le Développement w Montpellier (Francja).

## JAK DO TEGO DOSZŁO?

Można było się tego spodziewać. Trwający od II połowy XX wieku gwałtowny rozwój ekonomiczny i technologiczny w połączeniu z globalizacją i coraz liczniejszą populacją powoduje m.in. zmiany środowiska oraz destabilizację ekosystemów. Jedną z najpoważniejszych konsekwencji antropopresji jest możliwość wywołania zagrożenia o charakterze epidemiologicznym.

Łatwiejsze pokonywanie barier geograficznych oraz ekologicznych, stopniowa unifikacja i dość selektywna wiedza dotycząca nowych patogenów mogą stanowić źródło problemów związanych z ludzkim zdrowiem. Szczególnie niebezpieczne wydaje się naruszanie lokalnej równowagi środowiskowej, które może być impulsem do wywołania epidemii. Tak było w przypadku HIV, malarii czy SARS. W większości choroby te pojawiają się w ciszy, co oznacza, że pierwsze symptomy są bardzo trudne do wychwycenia. Stąd istotne jest uwzględnianie naukowych prognoz i analiz w ocenianiu ryzyka pojawienia się zagrożenia.

O tym, że w Azji Południowo-Wschodniej może rozwinąć się zagrażający ludziom nowy typ koronawirusa pochodzenia odzwierzęcego, badacze alarmowali już w 2018 roku. – W 2016 roku zakończone zostały badania nad możliwością przenoszenia koronawirusów przez nietoperze w Laosie i Kambodży – mówi dr Aneta Afelt, dodając: – Czas, który poświęciłam na te badania, był pod wieloma względami pouczający dla geografa. Z naszej lokalnej perspektywy jest to region frapujący poznawczo, choćby poprzez niebywałe bogactwo etniczne, dziedzictwo historyczne i oszałamiającą przyrodę. Powszechna wiedza o Azji Południowo-Wschodniej opiera się głównie na przywoływaniu dynamicznego rozwoju demograficznego i ekonomicznego, w tym rozwoju turystyki. Mniej znane aspekty to galopujące wylesianie na rzecz rozwoju plantacji rolniczych, masowa eksploatacja naturalnych zasobów przyrody, nadmiernie dynamicznie rozwijające się obszary zurbanizowane.

Według badaczki, w tak funkcjonującym socjo-ekosystemie obrót żywnością, wymiana ludności oraz wewnętrzna i zewnętrzna komunikacja pozwalają na powstawanie sieci dla regionalnego obiegu patoge-

nów, które w sprzyjających warunkach globalizacji mogą z łatwością skolonizować ogólnosiwiatową populację.

SARS-CoV-2 zachowuje się dość typowo, jeśli chodzi o rozwój epidemii. – Dopiero wyjście poza pierwotną niszę ekosystemową i powstanie ogniska w Wuhan spowodowało pojawienie się wystarczającej liczby chorych, aby możliwe było zauważenie odrębności przebiegu zachorowania COVID-19 przez służby medyczne. Wirus skutecznie rozpowszechnił się w globalnej społeczności. Podobny, globalny model typowy jest dla HIV, mimo odmiennej drogi transmisji – tłumaczy dr Afelt.

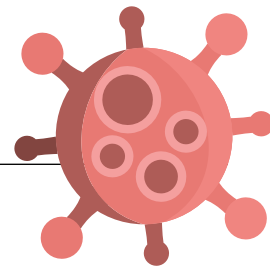
## Wśród czynników determinujących rozwój nowych zagrożeń zdrowia globalnego znajduje się naruszanie równowagi środowiska przyrodniczego, m.in. poprzez:

- » masywne wylesianie skutkujące nie tyle zmianą typu użytkowania, ile wypchnięciem z naturalnego ekosystemu organizmów, które – szukając nowych warunków bytowych – kolonizują siedliska ludzkie;
- » zmiany klimatu – proces adaptacji środowiska ożywionego już trwa; napływają doniesienia o zmianach granic występowania roślin czy „migracji” roślin zielonych za optimum termicznym i wodnym.

## JAK TEMU ZAPOBIEC?

Rodzaj nowych patogenów i miejsce ich ujawnienia są trudne do przewidzenia. Badacze wskazują jednak, że istnieją sposoby na łagodzenie skutków ewentualnych epidemii lub zapobieganie ich gwałtownemu rozprzestrzenianiu się. Jak mówi dr Aneta Afelt, kluczowe wydają się tu dwa działania: bieżące monitorowanie warunków cyrkulacji patogenów w środowisku przyrodniczym oraz dbanie o zrównoważony rozwój socjo-ekosystemów. – Ważnym czynnikiem jest również nasza indywidualna i społeczna odpowiedzialność koncentrująca się wokół pytania, czy jesteśmy gotowi na odbudowę dystansu geograficznego, co oznacza m.in. ograniczenie globalnego łańcucha obiegu żywności, zwierząt i ludzi – dodaje badaczka.

<sup>1</sup>Raport WHO (18.06.2020), <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>.



# PRZYŁBICE DLA MEDYKÓW

Karolina Zylak

Wolontariusze z Wydziału Fizyki UW przez dwa miesiące realizowali akcję „Materiały dla Medyków”. W ramach tej inicjatywy wydrukowali ponad 12 tys. przyłbic, chroniących pracowników instytucji medycznych przed zakażeniem koronawirusem. Materiały zostały przekazane niemal 240 placówkom z całej Polski.

Wolontariusze z Wydziału Fizyki UW, od połowy marca do połowy maja, realizowali akcję „Materiały dla Medyków”, w ramach której na drukarkach 3D powstawały przyłbice chroniące przed zakażeniem koronawirusem. Celem akcji było wydrukowanie 10 tys. przyłbic i przekazanie ich instytucjom medycznym oraz pracownikom ochrony zdrowia mającym bezpośredni lub potencjalny kontakt z osobami zakażonymi SARS-CoV-2.

W początkowej fazie rozprzestrzeniania się epidemii w Polsce przyłbice były trudno dostępne, a ich liczba niewystarczająca. Wolontariusze, wykorzystując wiedzę i dostępne zasoby Wydziału Fizyki, postanowili włączyć się w produkcję tych środków ochronnych w momencie największego na nie zapotrzebowania.

– Powodem rozpoczęcia inicjatywy była realna potrzeba doposażenia medyków w niezbędne środki ochrony zdrowia, bez których ich heroiczna praca byłaby niebezpieczna. Od początku zdawaliśmy sobie sprawę z tego, że czas odgrywa tutaj kluczową rolę – komentuje prof. Andrzej Wymołek z Wydziału Fizyki UW, koordynator przedsięwzięcia.

## DYNAMICZNA PRODUKCJA

Przyłbice produkowane były w działającej na Wydziale Fizyki pracowni projektowej Makerspace@UW. Na drukarkach 3D powstawały opaski przyłbic, do których dołączane były wykonane z folii PET przesłony ochronne, wycinane na ploterze laserowym.

Łącznie w ramach akcji wydrukowano ponad 12 tys. przyłbic na 20 drukarkach 3D. Projekt rozwijał się bardzo dynamicznie. Zespół rozpoczął produkcję od kilkudziesięciu sztuk drukowanych w ciągu doby. Dzięki zaangażowaniu wolontariuszy oraz wsparciu kilkunastu partnerów i prawie 200 darczyńców, w ciągu kilku tygodni możliwe było zwiększenie produkcji do 320 sztuk dziennie.

Akcję wsparły takie firmy, jak: Aviva, Lenovo Polska, InPost, Uber, Grupa Pracuj, Wallstory, Domino's Pizza, Mitsubishi Chemical Performance Polymers (MCP), Danje Polymer. Projekt można było wspierać także indywidualnie: poprzez zakup filamentów do produkcji lub przekazanie środków pieniężnych.

## WSPARCIE DLA MEDYKÓW

Materiały zostały wysłane nieodpłatnie instytucjom medycznym i innym placówkom w całej Polsce, w tym m.in. szpitalnym oddziałom ratunkowym, przychodniom oraz domom pomocy

społecznej. Łącznie przyłbice otrzymało niemal 240 instytucji. – Jestem niesłychanie dumny zarówno z całego naszego zespołu, jak i z osiągniętych rezultatów. Największą satysfakcją i poczuciem dobrze wykonanej pracy sprawia nam niesamowity odzew ze strony medyków, który cały czas dostajemy – mówi Mihai Suster, student Wydziału Fizyki UW, jeden z głównych organizatorów akcji.

## DRUŻYNA WOLONTARIUSZY

Projekt realizowany był w pracowni Makerspace@UW, ale w przedsięwzięcie zaangażowana była cała społeczność Wydziału Fizyki UW. Zespół tworzyło 42 wolontariuszy – pracowników, studentów i doktorantów Uniwersytetu Warszawskiego.

– To były intensywnie spędzone dwa miesiące. Świetnie było popracować w tak szczytnym celu i poznać tylu niesamowitych ludzi. Praca w tej drużynie wiele mnie nauczyła – podsumowuje Katarzyna Polak, studentka Wydziału Fizyki.

Przedsięwzięcie wspierały także inne osoby i jednostki z Uniwersytetu Warszawskiego, w tym Instytut Archeologii UW, Inkubator UW oraz Fundacja Uniwersytetu Warszawskiego.

Więcej informacji o akcji: [www.makerspace.uw.edu.pl](http://www.makerspace.uw.edu.pl).



Wolontariuszka z Wydziału Fizyki UW przy pracy. Fot. Uniwerek TV/Wydział Fizyki UW.

## Akcja „Przyłbice na start”

Po zakończeniu akcji „Materiały dla Medyków” zespół z Wydziału Fizyki UW rozpoczął akcję „Przyłbice na start”, w ramach której powstają przyłbice dla członków społeczności Uniwersytetu Warszawskiego. Materiały te umożliwiają zachowanie zasad bezpieczeństwa podczas pracy i nauki na uniwersytecie w czasie epidemii. Przyłbice służą osobom, których obowiązki wymagają fizycznej obecności w miejscu badań, zajęć praktycznych czy wykonywania pracy biurowej. Łącznie na potrzeby społeczności uczelni wyprodukowanych zostanie około 3 tys. przyłbic. Projekt finansowany jest ze środków Wydziału Fizyki UW.

**12 tys. wydrukowanych przyłbic**  
**240 obdarowanych instytucji**



Podziękowania od medyków, którzy otrzymali przyłbice z Wydziału Fizyki UW. Fot. Zespół ze Szpitala Bródnowskiego w Warszawie.

# EDUKACJA 4EU+ IN A NUTSHELL

**Katarzyna Jäger**

W sojuszu 4EU+ badania i edukacja idą w parze. Wspólne podejście do kwestii kształcenia opartego na badaniach jest obecnie wypracowywane. Powstają nowe inicjatywy, w które mogą angażować się studenci, doktoranci i pracownicy sześcioro uczelni członkowskich sojuszu.

## BADACZE Z UW Z 18 MINIGRANTAMI UNIwersYTETU KAROLA

Europa Wschodnia z perspektywy postsocjalistycznej, regulacja i regeneracja komórek macierzystych to przykłady przedsięwzięć badawczych, które otrzymały dofinansowanie w ramach minigrantów przyznanych przez Uniwersytet Karola. Uczelnia z Pragi wybrała 25 wniosków tematycznie związanych z programami flagowymi. W 18 z nich uczestniczą naukowcy z UW. Zespoły badaczy reprezentujące co najmniej 3 uczelnie sojuszu otrzymały dofinansowanie w postaci kapitału początkowego – *seed funding*. Pełna lista projektów znajduje się na stronie 4EU+.

## CALLS FOR PROPOSALS

### Projekty edukacyjne 4EU+

Naukowcy sojuszu 4EU+ mogą zgłaszać wnioski projektów edukacyjnych, w które będą zaangażowani studenci i doktoranci uczelni członkowskich. Przedsięwzięcia powinny być innowacyjne i ambitne, realizowane w ramach programów flagowych

4EU+. Wnioski można składać do 1 lipca (w ramach flagshipów 1, 3 i 4).

### Minigranty UW

15 czerwca ruszył nabór wniosków na inicjatywy naukowe w ramach flagshipu 2. Finansowanie – 10 tys. euro – przyznane zostanie międzyuczelnianym zespołom badawczym, w których uczestnikami będą członkowie społeczności akademickiej UW – naukowcy, doktoranci i studenci oraz reprezentanci co najmniej 2 innych uczelni 4EU+. Przedsięwzięcia mają zostać zrealizowane w ciągu roku. Minigranty będą finansowane z „Inicjatywy doskonałości”. Wnioski należy składać do 15 lipca.

### JĘZYK POLSKI W WAKACJE

W sierpniu na UW odbędzie się wakacyjny kurs języka polskiego organizowany przez Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum”. Tegoroczna, 65. edycja kursu zostanie przeprowadzona zdalnie. Dla studentów i doktorantów uczelni 4EU+ udział w kursie jest bezpłatny.

### Koordynatorzy programów flagowych na UW

- » dr Catherine Suski-Grabowski – flagship 1 „Zdrowie i zmiany demograficzne w środowisku miejskim”
- » dr hab. Anna Wojtyś – flagship 2 „Europa w zmieniającym się świecie: zrozumienie społeczeństw, gospodarek, kultur i języków”
- » prof. Agnieszka Świerczewska-Gwiazda – flagship 3 „Transformacja nauki i społeczeństwa poprzez rozwijanie zaawansowanych technologii informacyjnych, obliczeniowych i komunikacyjnych”
- » dr Julia Pawłowska – flagship 4 „Bioróżnorodność i zrównoważony rozwój”

Szczegółowe informacje na temat konkursów, a także inne informacje dotyczące działań, jakie uczelnie sojuszu podjęły w walce z koronawirusem, zdalnego nauczania oraz wsparcia lokalnych społeczności są dostępne na stronie: [www.4euplus.eu](http://www.4euplus.eu).

UW jest członkiem sojuszu 4EU+ wraz z Uniwersyte-tem Karola w Pradze, Uniwersyte-tem w Heidelbergu, Uniwersyte-tem Sorbońskim, Uniwersyte-tem w Kopenhadze, Uniwersyte-tem w Mediolanie. Uczelnie planują ustanowienie wspólnych ram dla kształcenia, zwiększenie mobilności naukowców, studentów, doktorantów i pracowników administracji, a także rozwój projektów dydaktycznych i naukowych.

# HARMONOGRAM KONKURSÓW IDUB

**Katarzyna Łukaszewska**

Uniwersytet Warszawski zajął I miejsce w konkursie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i zdobył status uczelni badawczej na lata 2020-2026. Środki otrzymane w ramach IDUB umożliwiają realizację 70 działań obejmujących m.in. programy wspierające rozwój pracowników, doktorantów i studentów uczelni. Dotychczas w ramach „Inicjatywy doskonałości” na UW uruchomiono program mikrograntów. Do końca 2020 roku ruszą kolejne konkursy.

## CZERWIEC

- » Program minigrantów dla międzyuczelnianych zespołów naukowych w ramach partnerstw strategicznych (planowane są dwa konkursy rocznie)
- » Promocja badań naukowych (planowane są dwa konkursy rocznie)

## SIERPIEŃ

- » Kompleksowy program wsparcia dla doktorantów UW (planowane są cztery konkursy rocznie)
- » Wzmacnianie i rozwój współpracy pomiędzy UW oraz WUM (planowane są dwa konkursy rocznie)
- » Wdrożenie programu finansowania projektów składanych w konkursach o Stypendia Indywidualne Wyjazdowe MSCA w ramach inicjatywy KE „Seal of Excellence” (ze środków IDUB zostanie sfinansowanych do trzech projektów rocznie)

## WRZESIEŃ

- » Kierunki studiów w Priorytetowych Obszarach Badawczych, II stopnia (planowane są dwa konkursy w trakcie całego programu IDUB, drugi konkurs odbędzie się w 2022 roku)
- » Program dla młodych badaczek i dydaktyczek (planowane są dwa konkursy w trakcie całego programu IDUB, drugi konkurs odbędzie się w 2021 roku)
- » Program Mentor (nabór ma charakter ciągły)

## PAŹDZIERNIK

- » „Od diamentowego grantu do grantu ERC” – tworzenie indywidualnych planów rozwoju ścieżki kariery naukowej (planowane są dwa konkursy rocznie)
- » Mobilność studentów i doktorantów (planowane są dwa konkursy rocznie)
- » Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy z partnerami strategicznymi (planowane są dwa konkursy rocznie)
- » Organizacja kongresów międzynarodowych o znaczeniu światowym (planowany jest jeden konkurs rocznie)

## LISTOPAD

- » Wspieranie naukowców z zagranicy aplikujących o wspólne prestiżowe granty badawcze z UW (planowane są dwa konkursy rocznie)
- » Wzmacnianie potencjału badawczego kadry naukowej, szczególnie młodej, w celu osiągnięcia doskonałości naukowej (planowany jest jeden konkurs rocznie)
- » Włączanie utalentowanych młodych naukowców do zespołów badawczych (planowany jest jeden konkurs rocznie)

## GRUDZIEŃ

- » Konkurs na pakiety dla nowych zespołów badawczych (planowane są dwa konkursy w trakcie całego programu IDUB, drugi konkurs odbędzie się w 2021 roku)

Szczegółowe informacje znajdują się na stronach:

- » [www.uw.edu.pl/idub](http://www.uw.edu.pl/idub)
- » <https://inicjatywadoskonosci.uw.edu.pl/>
- » [www.mikrogranty.ckc.uw.edu.pl](http://www.mikrogranty.ckc.uw.edu.pl)





Opracowanie: redakcja

Współpraca: Julia Obrycka, prof. Andrzej Udalski, Anna Sadecka, Biuro Promocji UW, Inkubator UW

## PODWÓJNY LAUREAT

Prof. Stefan Dziembowski od lat zajmuje się zagadnieniami z pogranicza matematyki i informatyki, które dotyczą kryptografii. Jako pierwszy naukowiec z UW zdobył w 2007 roku Starting Grant Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych. Wiosną tego roku otrzymał ERC Advanced Grant oraz Nagrodę „Nicolaus Copernicus”.

O ERC Advanced Grant mogą ubiegać się badacze, którzy zdobyli ugruntowaną pozycję jako niezależni naukowcy. Prof. Dziembowski z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki jest drugim po prof. Andrzeju Udalskim naukowcem z UW, który otrzymał to wyróżnienie. To już 9. grant ERC w Instytucie Informatyki, 16. na UW i 37. w Polsce. Stypendium przyznano w marcu.

Na realizację projektu *Smart-Contract Protocols: Theory for Applications* (PROCONTRA) laureat

otrzymał ponad 2,4 mln euro. Projekt dotyczy inteligentnych kontraktów (*smart contracts*). Można je porównać do umów prawnych, zawieranych w internecie. Zamiast językiem prawnym zapisywane są w języku, który przypomina język programowania. Dzięki temu nie stwarzają problemów interpretacyjnych. – Mój grant dotyczy pewnych aspektów smart contractów. W szczególności będę zajmował się ich połączeniem z metodami kryptograficznymi – mówi prof. Dziembowski. Jego badania mogą znaleźć zastosowanie m.in. w internecie rzeczy.

Dzięki projektowi na UW powstanie pierwsze w Polsce akademickie centrum rozwoju *block-chaina* oraz technologii inteligentnych kontraktów.

Od ponad 10 lat prof. Dziembowski razem z prof. Sebastianem Faustem z Technische



^ Fot. Archiwum prywatne prof. Stefana Dziembowskiego.

Universität Darmstadt prowadzi badania nad kryptografią i bezpieczeństwem danych. W kwietniu ich współpracę doceniła Fundacja na rzecz Nauki Polskiej oraz Deutsche Forschungsgemeinschaft, przyznając Polsko-Niemiecką Nagrodę „Nicolaus Copernicus”.

## DWIE NAGRODY DLA HISTORYKA

Prof. Włodzimierz Borodziej z Instytutu Historycznego UW jest specjalistą w zakresie dwudziestowiecznej historii Polski, Niemiec i Europy Środkowo-Wschodniej. W kwietniu za swoją działalność naukową został wyróżniony tegoroczną międzynarodową nagrodą badawczą przyznaną przez Fundację Maxa Webera

(Max Weber Stiftung) przy Kolegium Historycznym w Monachium. Poza nagrodą finansową o wartości 30 tys. euro laureat otrzymał również zaproszenie na pobyt badawczy w Monachium.

Prof. Włodzimierz Borodziej w 2019 roku został również laureatem konkursu „Książka

Historyczna Roku” im. Karola Modzelewskiego w kategorii Okiem Badacza. Jury wyróżniło książkę *Nasza wojna. Narody 1917-1923. Tom II*, napisaną wspólnie z dr. hab. Maciejem Górnym z Instytutu Historii PAN.

## GAŁAKTYCZNY DOKTORAT

Międzynarodowa Unia Astronomiczna (IAU) przyznała coroczne prestiżowe nagrody za najwybitniejsze na świecie prace doktorskie obronione w roku 2019 w dziedzinie astronomii. Wśród laureatów tegorocznych nagród jest po raz pierwszy polski naukowiec – dr Przemysław Mróz, który uzyskał stopień doktora w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Warszawskiego.

Dr. Przemysław Mroza wyróżniono za pracę doktorską zatytułowaną „Astrophysical applica-

tions of gravitational microlensing in the Milky Way”, napisaną pod kierunkiem prof. Andrzeja Udalskiego. Dr Mróz wykazał m.in., że planety swobodne o masach zbliżonych do masy Jowisza występują znacznie rzadziej niż wcześniej szacowano. Po raz pierwszy odkrył kilka zjawisk mikrosoczewkowania grawitacyjnego wywołanych prawdopodobnie przez planety swobodne o masach zbliżonych do masy Ziemi, których istnienie było przewidywane przez teorie formowania się układów planetarnych.

## WYRÓŻNIENIE REKTORA 2020

W marcu 150 pracowników UW otrzymało dodatkowe wynagrodzenie. Nagrodę dla osób, które wyróżniają się osiągnięciami naukowymi i dydaktycznymi, przyznano już po raz szósty. Najwięcej nagrodzonych pracuje na wydziałach Fizyki – 19, Matematyki, Informatyki i Mechaniki – 13, Chemii – 13 oraz Historycznym – 10. Pracownicy otrzymali jednorazowy dodatek do pensji w wysokości 22 tys. zł. Lista laureatów dostępna jest na stronie [www.uw.edu.pl](http://www.uw.edu.pl).

## PRZYKŁAD DOBREJ PRAKTYKI

Projekt Erasmus+ Partnerstwa Strategiczne *Realising the potential of the international mobility of staff in higher education* (REALISE), koordynowany przez Uniwersytet Paul-Valéry Montpellier 3, uzyskał certyfikat „Przykład Dobrej Praktyki” francuskiej Narodowej Agencji Erasmus+. Ze strony UW za koordynację i prace merytoryczne w ramach projektu odpowiadało Biuro Współpracy z Zagranicą.

Certyfikat przyznawany jest po zakończonym projekcie. Agencja przystępuje wtedy do oceny jakościowej, przeprowadza również audyt finansowy. Ocena dokonywana jest zgodnie z kryteriami Komisji Europejskiej, sprawdzana jest realizacja, efekty projektu, a także rozpoznanie jego wyników.

Podczas projektu m.in. przeprowadzono badania ankietowe w 10 krajach na próbie 6 202 respondentów, przygotowano analizę porównawczą czy książkę dobrych praktyk.

[www.realise-erasmusplus.fr](http://www.realise-erasmusplus.fr)

## UW I SORBONA

W ciągu roku na UW ma powstać międzynarodowa jednostka – Francusko-Polskie Centrum Nauk Społecznych i Humanistycznych/ Centrum im. Michela Foucault na UW. Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Sorboński, Centre National de la Recherche Scientifique i Ambasada Francji chcą pogłębić współpracę w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych.

List intencyjny w tej sprawie podpisali przedstawiciele tych instytucji: prof. Marcin Pałys, rektor UW; prof.

Jean Chambaz, prezydent Uniwersytetu Sorbońskiego; prof. Alain Schuhl, zastępca dyrektora generalnego CNRS oraz dr Frederic Billet, ambasador Francji w Polsce.

W planach jest organizacja wspólnych konferencji naukowych, debat, wizyt francuskich naukowców m.in. post doc'ów i doktorantów. Instytucje będą rozwijać współpracę w ramach sojuszu 4EU+, do którego należą UW i Uniwersytet Sorboński.

– Ośrodek Kultury Francuskiej i Studiów Frankofońskich już teraz mocno angażuje się m.in. w projekty naukowe sojuszu 4EU+. Dzięki nowej strukturze będziemy mogli wykorzystać potencjał badawczy wszystkich jednostek – mówi dr Nicolas Maslowski, dyrektor OKFISF.

List intencyjny został podpisany 21 lutego w Pałacu Kazimierzowskim.

## PREZYDENT ISLANDII

4 marca UW odwiedził prezydent Islandii. Guðni Th. Jóhannesson mówił o dobrych i złych stronach wykorzystania historii w bieżących działaniach, niezależności i prawach człowieka, podkreślał też znaczenie pamięci historycznej.

Więcej na ten temat można przeczytać w artykule prof. Marcina Kuli, który publikujemy na s. 26.

## DZIEŃ OTWARTY W INTERNECIE

Przygotowania do pierwszego w historii Dnia Otwartego UW Online trwały 6 tygodni. Z powodu pandemii konieczne było zorganizowanie go w przestrzeni wirtualnej, 25 maja, na uczelnianym profilu na Facebooku.

Bezpośrednio zaangażowanych w jego organizację było 14 osób z kilku biur i jednostek uczelni. Nad przebiegiem wydarzenia czuwało Biuro Promocji. Spotkanie z kandydatami otworzyła prof. Jolanta Chojińska-Mika, prorektor UW. Pracownicy Welcome Point i Biura ds. Rekrutacji poprowadzili osobną część, wyłącznie w języku

angielskim. W trakcie Dnia Otwartego można też było uczestniczyć w wirtualnej wycieczce po uniwersytecie, przygotowanej przez Biuro Promocji.

Kandydaci mogli wziąć udział w 107 osobnych spotkaniach online. Jednostki przygotowały 180 prezentacji multimedialnych o swoich kierunkach. Transmisję w czasie rzeczywistym oglądało na żywo 1 338 osób, obecnie liczba wyświetleń przekroczyła już 20 tys. Oglądający aktywnie komentowali, zadawali pytania związane z kierunkami studiów czy procesem rekrutacyjnym.



Katarzyna Szybisty - zwyciężczyni 6. edycji Brave Camp. Fot. Damian Ługowski.



Prorektor Jolanta Chojińska-Mika i przedstawiciele organizatorów Dnia Otwartego UW Online. Fot. Biuro Promocji UW.

## ZDROWE PREZENTY

Czekoladki, skarpety albo kwiaty cięte. – Tego typu prezenty co roku generują tony śmieci. W zeszłym roku po Świętach Bożego Narodzenia na wysypisko przybyło 125 ton śmieci – mówiła Katarzyna Szybisty z Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych UW, zwyciężczyni ostatniej edycji Brave Camp. Prezenty, które tworzy studentka UW, są ekologiczne, ładne i smaczne.

Brave Camp to szkoła przedsiębiorczości, w której uczestniczą studenci z UW i WUM, organizowana przez Inkubator UW. Przez tydzień na obozie szkoleniowym studenci odbywają warsztaty, uczą się, jak myśleć przedsiębiorczo, i doskonalić swoje biznesowe projekty.

Ostatnia edycja odbyła się w lutym. Nagrodę główną za projekt Ważywiarnia zdobyła Katarzyna Szybisty. Tworzy bukiety z warzyw,

owoców, ziół i kwiatów jadalnych. Używa produktów sezonowych, głównie z polskich upraw. Planuje otworzyć sklep internetowy, a po 18 miesiącach sklep stacjonarny. Laureatka na rozwój swojego pomysłu otrzymała 5 tys. zł. Sponsorem grantów dla trójki najlepszych był Pfizer Polska. Wyjazd na Brave Camp był finansowany w ramach Programu zintegrowanych działań na rzecz rozwoju Uniwersytetu Warszawskiego (ZIP).

# NOWE WYDZIAŁY

Od 1 września 2020 roku na UW działać będą nowe wydziały. Powstaną z rozdzielenia lub przekształcenia istniejących jednostek. Każdy z nich będzie mieć odrębną organizację wewnętrzną oraz zasady finansowania. Zarządzenia rektora w tych sprawach ukazały się 10 i 15 czerwca. Dostępne są w Monitorze UW.

Instytut Archeologii → **Wydział Archeologii**

Instytut Historyczny → **Wydział Historii**

Wydział Historyczny → **Wydział Nauk o Kulturze i Sztuce**

Wydział Filozofii i Socjologii → **Wydział Socjologii**

Instytut Filozofii → **Wydział Filozofii**



## NOMINACJE PROFESORSKIE

### PREZYDENT ANDRZEJ DUDA NADAŁ TYTUŁ PROFESORA:

prof. dr. hab. Robertowi Grzeszczakowi z Wydziału Prawa i Administracji,  
prof. dr. hab. Bogdanowi Jaroszewiczowi z Wydziału Biologii.

Uroczystość odbyła się 4 marca 2020 roku.

### SENAT UW NA POSIEDZENIU 22 STYCZNIA 2020 ROKU POPARŁ WNIOSKI O:

#### nadanie tytułu profesora:

dr hab. Irynie Betko z Wydziału Lingwistyki Stosowanej,  
dr hab. Joannie Getce z Wydziału Lingwistyki Stosowanej,  
dr hab. Michałowi Leśniewskiemu z Wydziału Historycznego.

### SENAT UW NA POSIEDZENIU 19 LUTEGO 2020 ROKU POPARŁ WNIOSKI O:

#### nadanie tytułu profesora:

dr hab. Andrzejowi Wiercińskiemu z Wydziału Pedagogicznego,  
dr hab. Łukaszowi Wyrzykowskiemu z Wydziału Fizyki (Obserwatorium Astronomiczne).

### SENAT UW NA POSIEDZENIU 19 LUTEGO 2020 ROKU POZYTYWNE

#### ZAOPINIOWAŁ WNIOSEK W SPRAWIE:

#### nadania statusu profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Warszawskim:

prof. dr. hab. Rafałowi Sicińskiemu z Wydziału Chemii.

### SENAT UW NA POSIEDZENIU 19 LUTEGO 2020 ROKU POZYTYWNE

#### ZAOPINIOWAŁ WNIOSEK W SPRAWIE ZATRUDNIENIA:

#### na stanowisku profesora uczelni:

dr hab. Pawła Strawińskiego z Wydziału Nauk Ekonomicznych.

### SENAT UW NA (ZDALNYM) POSIEDZENIU 22 KWIETNIA 2020 ROKU

#### POZYTYWNE ZAOPINIOWAŁ WNIOSKI W SPRAWIE:

#### nadania statusu profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Warszawskim:

prof. dr. hab. Tomaszowi Matulewiczowi z Wydziału Fizyki,  
prof. dr. hab. Markowi Orlikowi z Wydziału Chemii.

### SENAT UW NA (ZDALNYM) POSIEDZENIU 22 KWIETNIA 2020 ROKU

#### POZYTYWNE ZAOPINIOWAŁ WNIOSKI W SPRAWIE ZATRUDNIENIA:

#### na stanowisku profesora uczelni:

dr hab. Przemysław Biecka z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki,

dr hab. Marioli Biečko z Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji,

dr hab. Przemysława Gębala z Wydziału Polonistyki,

dr hab. Renaty Karkowskiej z Wydziału Zarządzania,

dr. hab. Bartosza Kontnego z Wydziału Historycznego,

dr. hab. Szymona Paczkowskiego z Wydziału Historycznego.

### SENAT UW NA (ZDALNYM) POSIEDZENIU 20 MAJA 2020 ROKU POPARŁ WNIOSKI O:

#### nadanie tytułu profesora:

dr hab. Małgorzacie Karpińskiej z Wydziału Historycznego,  
dr. hab. Jackowi Męcinnie z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych,

dr. hab. Cyprianowi Mielczarskiemu z Wydziału Polonistyki,

dr hab. Justynie Olko z Wydziału „Artes Liberales”.

### SENAT UW NA (ZDALNYM) POSIEDZENIU 20 MAJA 2020 ROKU

#### POZYTYWNE ZAOPINIOWAŁ WNIOSKI W SPRAWIE:

#### nadania statusu profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Warszawskim:

prof. dr. hab. Jackowi Adamowi Majewskiemu z Wydziału Fizyki,  
prof. dr. hab. Markowi Pfütznerowi z Wydziału Fizyki.

### SENAT UW NA (ZDALNYM) POSIEDZENIU 20 MAJA 2020 ROKU

#### POZYTYWNE ZAOPINIOWAŁ WNIOSKI W SPRAWIE ZATRUDNIENIA:

#### na stanowisku profesora uczelni:

dr. hab. Wojciecha Dragana z Wydziału Psychologii,

dr. Bogdana Dziobkowskiego z Wydziału Filozofii i Socjologii,

dr. hab. Mariusza Grygiańca z Wydziału Filozofii i Socjologii,

dr. hab. Kamila Imbira z Wydziału Psychologii,

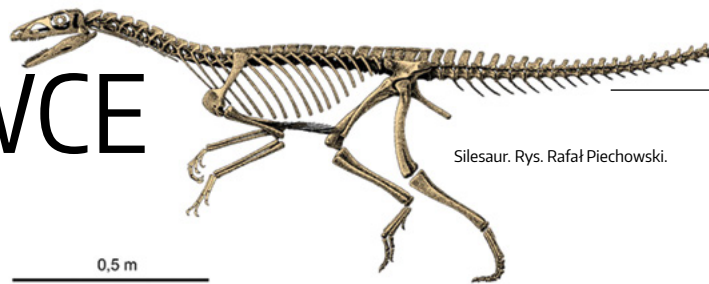
dr. Agnieszki Jasiewicz-Betkiewicz z Wydziału Filozofii i Socjologii,

dr hab. Beaty Katarzyny Krasnodębskiej-Ostregi z Wydziału Chemii,

dr hab. Moniki Płużyczki z Wydziału Lingwistyki Stosowanej,

dr. hab. Macieja Smętkowskiego z Instytutu Ameryki i Europy.

# W S+OCZEWCE



Silesaur. Rys. Rafał Piechowski.



## NOWA KONCEPCJA POWSTANIA DINOZAUROW

**Naukowcy z Wydziału Biologii UW przeprowadzili badania dotyczące sposobu poruszania się wczesnych dinozaurów. Ustalili, że stworzenia te wywodziły się bezpośrednio z czworonożnych zwierząt, a nie jak wcześniej sądzono z dwunożnych. Wyniki ich badań zostały opublikowane w artykule *The locomotor musculature and posture of the early dinosauriform Silesaurus opolensis provides a new look into the evolution of Dinosauromorpha* w „Journal of Anatomy”.**

W 2003 roku prof. Jerzy Dzik z Wydziału Biologii UW opisał nowego pradinozaura z Krasiejowa pod Opolem na podstawie kilkuset dobrze zachowanych kości. Nazwał go *Silesaurus opolensis*. Zwierzę nie przypominało innych znanych wtedy pradinozaurów. Charakteryzowało się m.in. długimi i smukłymi kończynami przednimi i zostało zrekonstruowane jako czworonożne. Odkrycie podzieliło środowisko naukowe. Większość badaczy uznała silezaura za wtórnie przystosowanego do czworonożności, traktując to jako odstępstwo od trendu ku dwunożności. Celem projektu naukowców z UW było poznanie sposobu lokomocji silezaura.

Badacze ustalili, że przednie kończyny *Silesaurus* były w pełni wyprostowane i miały zmniejszone mięśnie związane z wysuwaniem, cofaniem i zginaniem. Silezaur był wielkości dużego psa i nie miał innego sposobu na uniknięcie ataku drapieżników, jak tylko poprzez ucieczkę. Polegał głównie na swoich kończynach tylnych. Badacze z UW sądzą, że sposób lokomocji silezaura nie był unikatowy. Według nich wszystkie pradinozaury – nie tylko silezaur – miały kończyny przednie podciągnięte pod tułów, pełniące funkcję podpory. Teorię uniwersyteckich paleobiologów potwierdzają zachowane tropy z okresu triasowego.

– Twierdzimy, że dotychczasowa hipoteza na temat powstania dinozaurów jest błędna. Dinozaury powstały bezpośrednio z czworonożnych zwierząt. W związku z dwunożnością kończyna przednia została zwolniona z funkcji lokomotorycznych i mogła zostać wykorzystana do nowych celów. Dlatego późniejsze dinozaury odbudowały mięśnie odpowiedzialne za wysuwanie, cofanie i zginanie – tłumaczy dr Mateusz Tałanda z Zakładu Paleobiologii i Ewolucji UW, współautor artykułu.



## ODKRYCIE KRÓLEWSKIEGO DEPOZYTU W DEIR EL-BAHARI

**– Polscy archeolodzy reprezentujący Instytut Archeologii UW stoją w obliczu bodaj największego odkrycia, jakiego można oczekiwać w Egipcie: odkrycia najprawdopodobniej nietkniętego grobowca królewskiego – mówi prof. Andrzej Niwiński.**

Pierwszy z królewskich grobów w Egipcie został odkryty 98 lat temu, drugi – w trakcie II wojny światowej. Oba grobowce odnaleziono po ich splądrowaniu przez rabusiów. Grób, do którego zbliżają się polscy naukowcy, robi wrażenie zupełnie nietkniętego.

Prof. Niwiński jest kierownikiem Misji Skalnej, która od 1999 roku działa w Deir el-Bahari. Prowadzone przez niego badania wskazują, że Deir el-Bahari może być miejscem, w którym znajdują się grobowce królów z czasów wczesnej 18. Dynastii. W 2015 roku archeolodzy rozpoczęli czyszczenie zboczy usytuowanych bezpośrednio nad ruinami świątyni Totmesa III. – W trakcie tych prac zostały dokonane bardzo ważne obserwacje dotyczące historii Deir el-Bahari oraz prawdopodobnego usytuowania grobowca Amenhotepa I. Dokonano także ważnych ustaleń rzeczywistej

funkcji samej świątyni Totmesa III, która dotychczas była niejasna. Ta świątynia powstała z całą pewnością w powiązaniu z grobowcami królewskimi pierwszych władców 18. Dynastii. Dokonane w 2019 roku odkrycie depozytu króla Totmesa II w pełni potwierdza tę hipotezę – mówi prof. Niwiński.

Wspomniany depozyt to cztery pakunki owinięte w płótna, datowane na 3,5 tys. lat. Trzy z nich umieszczone były w kamiennej skrzyni. Znajdowały się w niej: gęś, gęsie jajo oraz drewniana skrzyneczka zawierająca jajo ibisa. Obok kamiennego depozytu naukowcy znaleźli inną drewnianą skrzyneczkę zawierającą skrzyneczkę w kształcie kapliczki z zasuszonym żukiem-gnojnikiem. Obiekty zawierają czytelne odniesienie do dwóch imion kartuszowych króla Totmesa II i poprzedzających je tytułów. Jest to pierwszy odnaleziony depozyt z czasów trzech pierwszych władców 18. Dynastii, a fajansowa skrzyneczka jest pierwszym obiektem tego typu odkrytym w Egipcie. Depozyt może wskazywać na bliską obecność grobowca Totmesa II.



## ZNACZENIE MOKRADEŁ

**Funkcjonowanie mokradeł w różnych rejonach świata i ich znaczenie dla ekosystemu to temat dwóch uniwersyteckich projektów, których wyniki opublikowano w ostatnim czasie na łamach międzynarodowych czasopism.**

W „Science of Total Environment” ukazał się tekst dotyczący wysokogórskich mokradeł Pamiru Wschodniego (Tadżykistan) oraz gór Changaj i Chentej w Mongolii. Autorami artykułu *Plant response to N availability in permafrost-affected alpine wetlands in arid and semi-arid climate zones* są pracownicy wydziałów Biologii oraz Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW.

W pracy opisano czynniki środowiskowe wpływające na funkcjonowanie mokradeł wykształconych w dolinach rzek i na obrzeżach jezior w górach klimatu suchego oraz półsuchego. Wykorzystując modelowanie matematyczne, badacze ocenili zagrożenia dla ekosystemów mokradłowych w warunkach zmieniającego się klimatu. Można się spodziewać, że

w krótkim czasie dojdzie do wzrostu pustynnienia i zasolenia opisywanych terenów, co ograniczy bazę pokarmową dla ludzi i zwierząt.

W ramach drugiego projektu – CLEARANCE – badacze z Wydziału Biologii UW oraz ośrodków naukowych z Danii i Niemiec oszacowali koszty i efektywność przywrócenia przyrzecznych stref bagiennych na przykładzie Narwi. Tereny bagienne wzdłuż rzek pełnią wobec nich funkcje oczyszczające i są naturalną barierą chroniącą wody powierzchniowe przed zanieczyszczeniami z pól uprawnych. Mokradła mogą też pozytywnie wpłynąć na ekosystem Bałtyku, a przy tym służyć rekreacji. W artykule przeanalizowano koszty utworzenia bagiennych stref buforowych na fragmencie zlewni Narwi o powierzchni równej 5% powierzchni Polski.

Naukowcy opublikowali rezultaty swoich prac w artykule *Catchment-Scale Analysis Reveals High Cost-Effectiveness of Wetland Buffer Zones as a Remedy to Non-Point Nutrient Pollution in North-Eastern Poland* w miesięczniku „Water”.



## POCHODZENIE EWOLUCYJNE WIJÓW

**Dr Tomasz Góral z Centrum Nowych Technologii uczestniczył w międzynarodowych badaniach dotyczących pochodzenia ewolucyjnego grupy stawonogów lądowych Myriapoda.**

Prace zespołu zostały podsumowane artykułem *Aquatic stem group myriapods close a gap between molecular divergence dates and the terrestrial fossil record*, który ukazał się na łamach „Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America”.

Publikacja koncentruje się na charakterystyce gatunku stawonoga z grupy *Euthycarinoidea* (*Heterocrania rhyniensis*), znalezionej

w szkockich stanowiskach paleontologicznych Rhynie i Windyfield Cherts. Zawierają one skamieniałości roślinne i zwierzęce jednego z najstarszych ekosystemów lądowych z wczesnego dewonu (ok. 410 mln lat temu).

Przeprowadzone badania mogą pomóc w wyjaśnieniu przebiegu ewolucji wijów i ich przejścia z wody na ląd oraz ułatwić interpretację danych pochodzących z badań molekularnych i opartych na skamielinach. To, z kolei, pozwoli na oszacowanie daty ewolucyjnego odłączenia się wijów od innych grup stawonogów.



## OPTYCZNY TELESKOP CZASOWY

**Doktoranci z Wydziału Fizyki UW pod kierunkiem prof. Wojciecha Wasilewskiego z Centrum Optycznych Technologii Kwantowych skonstruowali optyczny teleskop czasowy zbierający sygnały przez kilkadziesiąt mikrosekund.**

Skonstruowany przez doktorantów teleskop pozwala rozdzielać sygnały optyczne tak bliskie w częstotliwości jak stacje radiowe UKF FM (0,1 MHz). Dotychczas istniejące teleskopy czasowe uzyskują milion razy mniejszą rozdzielczość. Teleskop opracowany na UW może rejestrować sygnały emitowane przez systemy bazujące nie tylko na ciałach stałych, ale też na gazach atomowych, pojedynczych jonach czy układach optomechanicznych, co dotychczas było niemożliwe. Nowy teleskop przekracza tysiącrotnie możliwości spektrometrów optycznych, które zazwyczaj nie pozwalają na jednoczesny odbiór więcej niż jednego kanału.

Takie rezultaty uzyskano dzięki odpowiedniemu zaprogramowaniu pamięci kwantowej skonstruowanej przez twórców teleskopu. Opracowany schemat może zostać zastosowany jako odbiornik w protokołach przesyłania informacji kwantowej, docelowo na przykład w kryptografii kwantowej, gdzie wykorzystanie wielu kanałów podnosi prędkość przesyłu. Innym potencjalnym zastosowaniem jest odbieranie danych z bardzo odległych satelitów nadających sygnały optyczne. Odbiornik może być też użyty do realizacji wyrafinowanych schematów kodowania optycznego w celu podniesienia prędkości odbioru zakodowanej informacji.

Efekty swojej pracy twórcy teleskopu opublikowali w czasopiśmie naukowym „Optica” w pracy *Temporal imaging for ultra-narrowband few-photon states of light*.



## PRZEGLĄD PRASY

Na stronie internetowej uczelni można przeczytać także o wielu innych badaniach naukowców z UW, których wyniki ukazały się w ostatnim czasie na łamach międzynarodowych czasopism, w tym:

- › badaniach zespołu Laboratorium Ultraszybkiej Magnetospektroskopii Wydziału Fizyki UW nad wytwarzaniem atomowocienkich kryształów. Nasi naukowcy prowadzą je we współpracy z badaczami z laboratoriów z Europy i Japonii, a wyniki najnowszych prac podsumowali na łamach „Nano Letters”;
- › badaniach dr. Thurstona C. Hicksa z Wydziału „Artes Liberales” dotyczących m.in. posługiwania się narzędziami przez szympansy z Demokratycznej Republiki Konga. Naukowiec prowadzi je z badaczami z Instytutu Antropologii Ewolucyjnej Maxa Plancka w Niemczech, Uniwersytetu w Amsterdamie oraz kongijskiego Uniwersytetu w Kisangani. Artykuł na temat badań ukazał się na łamach „International Journal of Primatology”;
- › opracowaniu mikrosilnika napędzanego światłem przez naukowców z Pracowni Nanostruktur Fotonicznych Wydziału Fizyki UW, którzy współpracują z badaczami z innych ośrodków polskich oraz naukowcami z Chin. Wcześniej ten sam zespół zaprezentował napędzanego światłem robota-ślimaka i robota-gąsienicę. Wyniki najnowszych prac opisano w czasopiśmie „ACS Applied Materials & Interfaces”.

## PODIUM NAUKOWE

**Komisja Europejska** opublikowała najnowsze dane podsumowujące program **Horyzont 2020**. Uniwersytet jest liderem wśród polskich beneficjentów pod kątem liczby uczestnictw w projektach (97) oraz koordynacji (19). Łączne dofinansowanie dla tych projektów to ponad 30 mln euro.

Od lutego do końca maja **Narodowe Centrum Nauki** rozstrzygnęło:

- › konkurs „Szybka Ścieżka dostępu do funduszy na badania nad COVID-19”, 4 z 19 dofinansowanych projektów są realizowane przez naukowców z UW – więcej na s. 10;
- › kolejne edycje konkursów na granty: OPUS 18 – 44 granty dla naukowców z UW; PRELUDIUM 18 – 28 grantów; SONATA 15 – 19 grantów; PRELUDIUM BIS 1 – 7 grantów; MAESTRO 11 – 3 granty; SONATA BIS 9 – 5 grantów; UWERTURA 4 – 1 grant;

- › konkursy na dofinansowanie projektów realizowanych we współpracy międzynarodowej: IdeaLab (współpraca z krajami Europejskiego Obszaru Gospodarczego) – naukowcy z UW biorą udział w 2 dofinansowanych badaniach; GRIEG (współpraca polsko-norweska) – badacze z UW kierują 6 projektami, które uzyskały wsparcie; M-ERA.NET 2 (współpraca międzynarodowa dot. nauki o materiałach i inżynierii materiałowej) – dofinansowanie otrzymał 1 projekt z UW. Informacje dotyczące tematyki dofinansowanych projektów publikowane są w aktualnościach na stronie głównej UW: [www.uw.edu.pl](http://www.uw.edu.pl).

**Fundacja na rzecz Nauki Polskiej** rozstrzygnęła 28. edycję konkursu START. Nagrodzono 100 młodych naukowców. Wśród laureatów jest 12 badaczy z UW.

# NAUKA Z PUSZCZY

Justyna Weber

W ostatnich miesiącach w prestiżowych czasopismach ukazały się publikacje, których współautorem jest prof. Bogdan Jaroszewicz z Białowieskiej Stacji Geobotanicznej Wydziału Biologii UW. Artykuły prezentują wyniki wieloletnich badań botaniczno-ekologicznych. W „Nature Ecology & Evolution” czytamy o wpływie dostępności azotu na różnorodność roślin, w „Science” o tym, jak las chroni się przed zmianami klimatu, a w „Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA” o rosnącym ryzyku uszkodzeń roślin przez późne przymrozki.



Prof. Bogdan Jaroszewicz.

Na stronie [www.uw.edu.pl](http://www.uw.edu.pl) dostępny jest zapis rozmowy z prof. Bogdanem Jaroszewiczem, w której badacz mówi też o walorach turystycznych Puszczy Białowieskiej oraz o swoim stosunku do działań podejmowanych na UW wobec ocieplenia klimatu i zmian środowiska naturalnego.

Białowieska Stacja Geobotaniczna jest częścią Wydziału Biologii UW. Realizuje jedno z działań Priorytetowego Obszaru Badawczego – Badania dla Ziemi w programie IDUB. Koordynatorem działania „Utworzenie centrum ekspercko-badawczego w BSG UW” jest prof. Bogdan Jaroszewicz. Planowany jest m.in. remont stacji i budowa zautomatyzowanej szklarni doświadczalnej. W stacji prowadzone są długoterminowe badania ekologiczne, m.in. monitoring fenologii runa leśnego – od początku lat 60. co 10 dni rejestrowane są terminy rozwoju roślin (kiedy rozwijają liście, kwitną, owocują, zamierają). Najnowszym przedsięwzięciem stacji jest projekt Dr. FOREST – Różnorodność biologiczna lasów a zdrowie i dobre samopoczucie społeczeństwa, realizowany we współpracy z Warszawskim Uniwersytetem Medycznym w ramach sieci BiodivERSA i finansowany ze środków NCN. W BSG prowadzone są też zajęcia dydaktyczne.

W artykułach porównane zostały spisy gatunków roślin wykonane na stałych powierzchniach badawczych w przeszłości i współcześnie. W różnych miejscach świata naukowcy badali składy gatunkowe roślin i zestawiali je z danymi meteorologicznymi. Dane o roślinności pochodzą z lasów Europy, Azji i Ameryki Północnej. W wyniku analiz udało się znaleźć zależności, które wyjaśniają zmiany zachodzące w ekosystemach leśnych w skali kontynentalnej, a nawet globalnej.

## RÓŻNORODNOŚĆ, KTÓREJ NIE CHCEMY

– W przypadku roślin azotolubnych, dopływ azotu powoduje ich rozrost, zasiedlanie większych powierzchni i nowych siedlisk. Dzieje się to często kosztem wyspecjalizowanych gatunków, zasiedlających specyficzne, np. bardzo ubogie siedliska – wyjaśnia ukazaną w „Nature Ecology & Evolution” zależność prof. Bogdan Jaroszewicz. Pokrzywa, podagrycznik czy niecierpek są przykładami naszych rodzimych roślin azotolubnych. W wyniku wzrostu ilości azotu w glebie, za sprawą np. zanieczyszczeń czy nawożenia upraw, rośliny takie mogą zasiedlać również siedliska, które w przeszłości były dla nich zbyt ubogie. Pojawiają się też gatunki, które wcześniej nie występowały na danym obszarze. Czy więc następuje wzrost zróżnicowania flory? – Rzeczywiście lokalnie obserwujemy wzrost różnorodności biologicznej, wyrażający się we wzroście liczby gatunków. Ale często są to gatunki wszędobylskie lub obce geograficznie. Taka zmiana prowadzi do ujednolicenia roślinności różnych miejsc. Mimo że – dzięki rozprzestrzenieniu się gatunków i tak już pospolitych – nie

obserwujemy utraty bogactwa gatunkowego w skali lokalnej, to w skali globalnej bogactwo gatunkowe maleje, gdyż wyspecjalizowane gatunki, o małych zasięgach geograficznych wymierają i są zastępowane przez gatunki pospolite, występujące wszędzie – mówi prof. Jaroszewicz.

## LAS CHRONI SWÓJ MIKROKLIMAT

Z artykułu w „Science” wynika, że las ma tendencję do spowalniania zmian mikroklimatu. – Zwarta pokrywa drzew działa jak poduszka, która powoduje, że nawet w czasie bardzo chłodnych nocy temperatura pod okapem drzew nie spada tak, jak na zewnątrz lasu, a kiedy praży słońce, dno lasu nie nagrzewa się tak silnie – opowiada profesor. Zmiany klimatu oraz składu gatunkowego drzew budujących las powodują jednak, że ta właściwość lasu zmienia się. – Lokalnie obserwujemy, że w związku z większym dopływem azotu, drzewa się rozrastają i silniej ocieniają dno lasu, co chroni leśny mikroklimat i skład gatunkowy runa przed zmianami. Z drugiej strony, zmiany klimatu zwiększają śmiertelność drzew. Pojawiają się nowe gatunki grzybów i owadów, które atakują drzewa, a gatunki obecne od dawna stają się bardziej liczne. Mamy też coraz więcej silnych wiatrów wywracających nawet zdrowe drzewa. To przerywa okap i prowadzi do gwałtownego wzrostu temperatur dna lasu, co przekłada się na zmiany w jego składzie gatunkowym i może prowadzić do wymierania gatunków wymagających niższych temperatur.

## ODPOWIEDŹ ROŚLIN NA MROŹNE PORANKI

W tekście w „PNAS” naukowcy formułują tezę, że mimo ocieplenia klimatu ryzyko uszkodzeń roślin przez przymrozki wzrasta. – Jeżeli mamy coraz cieplejsze miesiące wczesnowiosenne, to rośliny zaczynają wcześniej rozwijać pąki liściowe czy kwiatowe. I potem, jak przymrozek się zdarzy, te świeże listki czy kwiaty są zmrzażane. Ryzyko uszkodzeń jest wyższe w Eurazji niż w Ameryce Północnej, co wynika z różnic w przystosowaniach roślin do występowania późnych przymrozków – mówi profesor.

### SZCZEGÓŁY PUBLIKACJI

Staudte I.R. et al. (2020) *Replacements of small- by large-ranged species scale up to diversity loss in Europe's temperate forest biome*, „Nature Ecology & Evolution”  
Zellweger F. et al. (2020) *Forest microclimate dynamics drive plant responses to warming*, „Science”  
Zohner C.M. et al. (2020) *Late-spring frost risk between 1959 and 2017 decreased in North America but increased in Europe and Asia*, „PNAS”

# KLIMATYCZNE ABC

Katarzyna  
Łukaszewska

**Czy problem smogu ma związek ze zmianą klimatu? Czy segregując śmieci przyczyniamy się do ograniczenia rozmiarów kryzysu? Czy warto się przejmować ociepleniem o 1 lub 2°C? Jakie wnioski płyną ze spadków emisji CO<sub>2</sub> wywołanych pandemią COVID-19? Jakie przyczyny miały niedawne pożary buszu w Australii i torfowisk w Biebrzańskim Parku Narodowym? Odpowiedzi na te pytania poznają studenci uczestniczący w nowym uniwersyteckim kursie e-learningowym „Klimatyczne ABC”.**



KLIMATYCZNE  
ABC



Opis kursu „Klimatyczne ABC. Interdyscyplinarne wprowadzenie do problemu zmiany klimatu i kryzysu ekologicznego” znaleźć można na stronie [www.usosweb.uw.edu.pl](http://www.usosweb.uw.edu.pl). Koordynatorem kursu jest dr Magdalena Budziszewska z Wydziału Psychologii UW. Kurs realizowany jest na ogólnouniwersyteckiej platformie e-learningowej Kampus.

O działaniach zespołu „UW dla klimatu” przeczytać można na stronie [www.uw.edu.pl/uw-dla-klimatu](http://www.uw.edu.pl/uw-dla-klimatu).

Odpowiedzi na wiele pytań związanych ze zmianą klimatu i listę najczęściej powtarzanych mitów klimatycznych znaleźć można na stronie [www.naukaoklimacie.pl](http://www.naukaoklimacie.pl). Portal współtworzą m.in. prof. Szymon Malinowski i dr Aleksandra Kardaś, a wspomaga dr hab. Jacek Pniński. Cała trójka pracuje na Wydziale Fizyki UW i brała udział w powstaniu „Klimatycznego ABC”.

Według Europejskiego Sondażu Społecznego 2016 odsetek Polaków zaprzeczających zmianie klimatu nie jest wysoki – 7,4% (średni poziom w krajach europejskich nie przekracza 10%). Jednocześnie jednak 57,2% uczestniczących w badaniach sądzi, że przyczyny naturalne i działalność człowieka przyczyniają się do zmiany klimatu w równym stopniu, co jest niezgodne z wiedzą naukową na ten temat. Pokazuje to, jak ważna jest edukacja w zakresie zmiany klimatu, jej rzeczywistych przyczyn i możliwych konsekwencji.

Odpowiedzią na tę potrzebę jest kurs „Klimatyczne ABC”, który od semestru letniego roku 2019/2020 jest dostępny dla studentów na platformie Kampus. Inicjatywa jego opracowania powstała w zespole „UW dla klimatu” powołanym w ubiegłym roku przez rektora uczelni. Zespół proponuje działania, które uniwersytet może podjąć w obliczu kryzysu klimatyczno-ekologicznego. ABC ma zapewnić studentom dostęp do rzetelnej wiedzy opartej na wynikach najnowszych badań naukowych i umożliwić im ocenę nieprawdziwych informacji na temat zmiany klimatu pojawiających się często w debacie publicznej. „Zmiana klimatu jest bez wątpienia jednym z najważniejszych, jeśli nie najważniejszych, wyzwaniem cywilizacyjnym, z jakim ludzkość mierzy się na początku XXI wieku. Jeśli chcemy, aby nasza diagnoza problemu była prawidłowa, a zaproponowane rozwiązania skuteczne, musimy bazować na wiedzy. W przeciwnym razie nasze działania, mimo właściwych pobudek, mogą okazać się bezproduktywne, a nawet szkodliwe” – napisali we wstępie do kursu jego autorzy.

Kurs został podzielony na 4 części, w których opisano: mechanizmy, przyczyny i konsekwencje globalnego ocieplenia, a także działania, które mogą zapobiec najbardziej negatywnym skutkom zmiany klimatu. Studenci dowiadują się m.in., na czym polegają przepływy energii w systemie klimatycznym i jakie są konsekwencje ich zaburzenia. Przekonują się, które sektory gospodarki odpowiadają za emisje gazów cieplarnianych. Poznają postawy społeczne wobec kryzysu oraz jego konsekwencje dla zdrowia fizycznego i psychicznego ludzi. Uczą się pojęć fizycznych, przyrodniczych, psychologicznych i ekonomicznych, takich jak: sprzężenia zwrotne, punkty krytyczne, wymusze-

nia radiacyjne, ekstynkcja, retencja, bioróżnorodność, denializm klimatyczny czy tragedia dóbr wspólnych.

Na zakończenie kursu autorzy omówili apel o powstrzymanie kryzysu wystosowany w listopadzie 2019 roku przez 11 tys. naukowców, w którym wskazali oni 6 obszarów, w których należy podjąć działania, aby zapobiec eskalacji problemów. Kurs zawiera odesłania do wielu dodatkowych materiałów – artykułów, oficjalnych dokumentów, materiałów filmowych, a także klimatyczne FAQ, czyli zestaw 25 pytań i odpowiedzi.

Kolejne lekcje kursu były udostępniane uczestnikom sukcesywnie w trakcie semestru. Dlatego, mimo że kurs ruszył 1 marca, autorzy mogli odnieść się w nim do bieżących wydarzeń – pandemii koronawirusa czy pożarów w Biebrzańskim Parku Narodowym.

Początkowo przewidziano, że kurs ukończy 60 studentów, jednak ze względu na duże zainteresowanie limit zwiększono do 71. Są to m.in. studenci biotechnologii, etnologii, filologii, filozofii, fizyki, geologii, lingwistyki, prawa, psychologii, socjologii, stosunków międzynarodowych oraz zarządzania.

W opracowaniu ABC uczestniczyło 19 naukowców z Uniwersytetu Warszawskiego, Polskiej Akademii Nauk i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. „Aby zagadnienie zmiany klimatu opisać w sposób rzetelny i wszechstronny, konieczne jest sięgnięcie do wiedzy z różnych dziedzin nauki. Dlatego autorami kursu jest kilkunastu naukowców reprezentujących między innymi fizykę, biologię, ekonomię i psychologię. Współpracując z sobą, napisali poszczególne rozdziały i stworzyli materiały edukacyjne zgodne z aktualnym stanem wiedzy naukowej” – podkreślił w pierwszej lekcji autorzy ABC.



# KWADRANS AKADEMICKI

GORĄCY  
TEMAT:

PANDEMIA

瘟疫

PANDEMIC

ПАНДЕМИЯ

PANDÉMIE

ΠΑΝΔΗΜΙΑ

PANĎEMIJA

वशिवमारी

PANDEMIE

Zamknięcie kampusów, ograniczenie do minimum fizycznych kontaktów, zastąpienie nauczania stacjonarnego masową edukacją online, a stacjonarnej pracy zdalnym wykonywaniem obowiązków – większość uczelni na świecie w bardzo podobny sposób starała się dostosować do warunków pandemii. Choć nie wszędzie przestawienie się niemal z dnia na dzień na funkcjonowanie w wirtualnym świecie było możliwe. Przykładem są niektóre brazylijskie szkoły wyższe, które postanowiły całkowicie zawiesić kształcenie, zdając sobie sprawę, że nie wszyscy studenci mają dostęp do internetu. Kontynuowanie realizacji programów oznaczałoby w tym przypadku dyskryminację gorzej sytuowanych członków społeczności.

Środki zaradcze przyjęte przez uniwersytety w Europie, Ameryce czy Azji były z grubsza podobne, ale – jak oceniają eksperci – wpływ pandemii na szkolnictwo wyższe w różnych krajach może być w dłuższej perspektywie diametralnie różny. Jednym z czynników decydujących jest model finansowania. Tam, gdzie budżety szkół opierają się na dochodach z czesnego (w tym od studentów zagranicznych) oraz darowizn zewnętrznych, przewidywane są największe kłopoty.

O swej stabilnej sytuacji zapewniają między innymi niemieckie uczelnie, które nie pobierają opłat nawet od większości studentów zagranicznych (z Unii Europejskiej). Także duńskie uniwersytety nie spodziewają się większych problemów. Tam również odsetek studentów płacących czesne jest bardzo niewielki. Pracownicy duńskiego sektora wyższej edukacji w okresie pandemii otrzymali nawet podwyżki i to wyższe niż w poprzednim roku (3% w stosunku do 2% w 2019) w uznaniu za wysiłek konieczny do błyskawicznego przestawienia się

na zdalne kształcenie. Z kolei w Szwecji rząd zaplanował dodatkowe środki dla uczelni – na zwiększenie limitów na studiach bądź kursy. Ma to umożliwić przekwalifikowanie się tym Szwedom, których sytuacja na rynku pracy w wyniku epidemii pogorszy się. Taki model wsparcia został już wypróbowany przez rząd w Sztokholmie po krachu ekonomicznym w 2008 roku. Mimo że eksperci ostrzegają, iż europejskie państwa może dotknąć głęboki kryzys finansowy, co w negatywny sposób odbije się na finansowaniu szkolnictwa, nie zagrazi to jednak funkcjonowaniu szkół.

W skrajnie innej sytuacji są uczelnie australijskie i amerykańskie. 30% zagranicznych studentów w Australii w 2019 roku pochodziło z Chin, a w 2020 roku liczba przybyszów z Państwa Środka znacząco spadnie. Budżety tamtejszych uczelni są mocno zależne od czesnego. Negatywny wpływ pandemii już można tam odczuć. Pierwsze szkoły – Deakin University oraz Central Queensland University – ogłosiły, że będą musiały pożegnać się w sumie z około 500 pracownikami. Ta druga uczelnia zdecydowała się także na zamknięcie zamiejscowych kampusów w celu ograniczenia kosztów. Związki zawodowe pracowników szkolnictwa wyższego negocjują z władzami australijskich uczelni, jak uchronić pracowników przed zwolnieniami, dopuszczając m.in. nieznaczne obniżki wynagrodzenia. W Stanach Zjednoczonych eksperci z Association of International Educators (NAFSA) szacują, że nabór na studia spadnie w USA w przyszłym roku akademickim o 15%, a napływ zagranicznych studentów o 25%. To może przełożyć się na straty przekraczające 20 miliardów dolarów i redukcję zatrudnienia. Dlatego NAFSA apeluje do Kongresu o opracowanie programu ratunkowego.

JEDNYM  
ZDANIEM

„Kilka miesięcy temu trudno byłoby uwierzyć, że najnowsze wyniki badań naukowych staną się tematem codziennych rozmów” – piszą na łamach „Times Higher Education” prof. Svein Stølen, rektor Uniwersytetu w Oslo, i prof. Åse Gornitzka, prorektor tejże uczelni. Naukowcy optymistycznie przewidują, że pandemia koronawirusa może przynieść pozytywny skutek w postaci większego społecznego zrozumienia dla roli

uniwersytetów. – Jeszcze nigdy we współczesnych czasach nie było tak oczywiste, jak ważne jest, by decydenci w sytuacjach kryzysowych opierali się na naukowej wiedzy – przekonują Stølen i Gornitzka, dodając jednocześnie, że po stronie akademii konieczne jest pełne zaangażowanie w ideę otwartej nauki, odnoszącą się nie tylko do udostępniania danych, ale także metodologii i interpretacji wyników.

KOLEJNO  
ODLICZ

Według danych UNESCO 19 lutego 2020 roku 999 014 uczniów i studentów (0,1% uczących się na świecie) nie mogło uczestniczyć w stacjonarnych zajęciach z powodu epidemii koronawirusa. Zamknięcie szkół i uniwersytetów dotyczyło wówczas dwóch krajów – Chin i Mongolii. Do 1 marca liczba dotkniętych epidemią uczniów i studentów wzrosła do 299 145 521 (17,1%), a ograniczenia w działaniu szkół i uniwersytetów wprowadzono w 6 krajach. Po kolejnym miesiącu, czyli 1 kwietnia 2020 roku, statystyki wyglądały następująco:

1 598 099 008 (91,3%) uczniów i studentów dotkniętych pandemią, szkoły i uniwersytety zamknięte w 194 krajach. Trend zaczął się odwracać na przełomie kwietnia i maja. Uczący się zaczęli w niektórych krajach wracać do szkół i na uczelnie, choć z reguły tylko w pewnych regionach lub w ograniczonym zakresie i przy zachowaniu specjalnych obostrzeń sanitarnych. 19 czerwca liczba uczniów i studentów dotkniętych pandemią spadła do 1 091 439 976. Zamknięcie placówek dotyczyło 123 państw.

oprac. Katarzyna Łukaszewska

Źródła: [www.en.unesco.org](http://www.en.unesco.org); [www.bc.edu](http://www.bc.edu);  
[www.internationalhighereducation.net](http://www.internationalhighereducation.net);  
[www.thenewdaily.com.au](http://www.thenewdaily.com.au); [www.nieu.org.au](http://www.nieu.org.au);  
[www.iie.org](http://www.iie.org); [www.acenet.edu](http://www.acenet.edu);  
[www.timeshighereducation.com](http://www.timeshighereducation.com);  
[www.universityworldnews.com](http://www.universityworldnews.com).



## PROF. ALOJZY Z. NOWAK ELECTED THE UW RECTOR

On 17<sup>th</sup> June, the UW Electoral College elected Prof. Alojzy Z. Nowak who will hold the position of the University of Warsaw rector in 2020-2024. He received 208 votes.

The role of the rector is to manage the university's activity, represent UW externally and to be the superior of employees, doctoral candidates and students. Three candidates, Prof. Alojzy Z. Nowak, Prof. Paweł Strzelecki, and Prof. Andrzej Tarlecki competed for this position.

Prof. Alojzy Z. Nowak was elected. In his academic career, he has held a variety of leadership roles, including head of the Academic Subunit for International Economics and the Academic Unit for Economics at the Faculty of Management, as well as director of the European Centre. In years 1999-2006, Prof. Nowak was vice-dean of the Faculty of Management, and in 2006-2012 dean of this unit. Next four years, he spent at UW working as vice-rector in charge of research and cooperation. In 2016, he was elected as dean of the Faculty of Management. Prof. Alojzy Z. Nowak was delivering lectures at universities in France, UK, USA, Russia, China and Korea.

## CORONAVIRUS UPDATES

- As a response to the current situation in the country related to the coronavirus pandemic, Prof. Marcin Pałys, the UW rector, has decided to move education to online mode, enable UW employees to perform work from home, on a roster basis or under the flexible working-time system, and introduce other measures to protect the health and well-being of the UW community members.
- Volunteers from the Faculty of Physics produced over 12 thousand face shields 3D printed over 2 months and donated them to 240 medical institutions from all over Poland. Now, they provide this personal protective equipment to employees, doctoral candidates and students of UW.
- UW employees and doctoral candidates will have a chance to undergo free of charge tests for SARS-CoV-2 antibodies.



## "INITIATIVE OF EXCELLENCE" CALLS FOR PROPOSALS IN 2020

In 2019, following the competition of the Ministry of Science and Higher Education entitled "Initiative of Excellence – Research University", UW was granted research university status for 2020-2026. Thanks to the funding, UW will execute 70 measures specified in the application, including programmes supporting the development of employees, doctoral candidates and students.

In June, "Mini-grant programme for inter-institutional research teams in the framework of strategic partnerships" was launched. Research teams composed of representatives of UW and at least two other 4EU+ member institutions have a chance to apply for mini-grants supporting 4EU+ collaboration in Flagship 2 "Europe in a changing world: understanding societies, economies, cultures and languages". The closing date for submitting proposals is 15<sup>th</sup> July.

The submitted applications should be in line with the 4EU+ Alliance mission, the thematic scope of Flagship 2, and address the current challenges for Europe and the world, e.g. migration crisis, ageing society, the use of Big Data or the impact of the COVID-19 pandemic. Research teams can receive up to € 10 000. Maximum funding period: 12 months.

Information on all planned "Initiative of Excellence" calls for proposals is available at: [www.en.uw.edu.pl/initiative-of-excellence-calls-for-proposals-in-2020/](http://www.en.uw.edu.pl/initiative-of-excellence-calls-for-proposals-in-2020/).

## GRANTS & AWARDS

- **Prof. Stefan Dziembowski** from the UW Faculty of Mathematics, Informatics and Mechanics received an ERC Advanced Grant for his project entitled "Smart-Contract Protocols: Theory for Applications". He was also selected, together with Prof. Dr. Sebastian Faust, to receive the 2020 Copernicus Award from the German Research Foundation and the Foundation for Polish Science for their services to German-Polish research collaboration.
- **Prof. Włodzimierz Borodziej** from UW was awarded the International Research Award of the Max Weber Foundation in cooperation with the Historisches Kolleg in Munich. The award aims to recognize the achievements of those scholars whose work has made an exemplary contribution to international research in the fields of the humanities and social and cultural sciences.
- **Dr. Przemysław Mróz** was awarded the International Astronomical Union PhD Prize for outstanding scientific achievements of astronomy PhD candidates around the world for his dissertation "Astrophysical applications of gravitational microlensing in the Milky Way". The thesis was written under the supervision of Prof. Andrzej Udalski from the UW Astronomical Observatory.

## CONSTRUCTION WORK IN PROGRESS

The multi-annual development plan aims primarily to stimulate the potential of the humanities and social sciences. Thanks to the programme, new buildings will be constructed, and others will be refurbished. Currently, construction of the building at Dobra 55 (its second stage), the largest investment of the multi-annual development plan, in terms of area (28 700 m<sup>2</sup>) and financial outlay (PLN 165 million), is advanced.

The new building will house students and employees of the faculties of Modern Languages and Applied Linguistics. However, other units will also be able to use it.

v The construction work at Dobra 55 (the second stage).





Wizerunek Karola Kaczkowskiego, ryc. z czasów powstania listopadowego. Źródło: BN-Polona.

# KAROL KACZKOWSKI – OJCIEC POLSKIEJ EPIDEMIOLOGII

**W zbiorach Archiwum UW jednym z nielicznych archiwaliów z początków naszej uczelni jest teczka prof. medycyny Karola Kaczkowskiego (1797-1867). Od dawna nosiłem się z zamiarem napisania artykułu o nim. Zbieg okoliczności sprawił, że zrobiłem to w czas tegorocznej pandemii, a Karol Kaczkowski jest akurat patronem Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii.**

**Robert Gawkowski**

Urodził się w Warszawie i tu w kamienicy pod Żurawiem na Starym Mieście spędził pierwsze trzy lata życia. Potem rodzice przenieśli się na wschód dawnej Rzeczypospolitej i od początku XIX wieku młody Karol wychowywał się w Krzemieńcu. Z Liceum Krzemienieckim związał się na długie lata, bo najpierw był uczniem tej sławnej szkoły (1805-1815), a potem jej nauczycielem (1821-1829).

Lata spędzone w Krzemieńcu przeplatały się ze studiami w Wilnie, gdzie Kaczkowski kolegował się z Tomaszem Zanem i Adamem Mickiewiczem. Należał do Związku Promienistych. W 1821 roku powrócił do Krzemieńca z dyplomem doktorskim z medycyny. Wtedy jego zainteresowania medyczne w pełni się już wykształciły. Ciekawe, że gdy zaczynał swe studia, chciał być... marynarzem, a podobno sam Tadeusz Czacki wieszczył młodemu Kaczkowskiemu, że zostanie kapitanem statku.

Tymczasem, począwszy od 1821 roku, niedoszły marynarz zaczął publikować prace naukowe dające mu uznanie. Wsparł swą nauką szczepienia przeciw ospie. W Liceum Krzemienieckim głosił potrzebę uprawiania dla zdrowia gimnastyki i ćwiczeń cielesnych. Jako lekarz zaś, mając lat około 30, cieszył się szacunkiem i dużym wzięciem. Jeden z ówczesnych znajomych pisał: „Kaczkowski był powszechnie używany i nie zawsze go można było znaleźć”.

Nic dziwnego, że kilka ośrodków naukowych starało się o zatrudnienie tego utalentowanego medyka. W 1828 roku próbowano ściągnąć go na Uniwersytet Wileński. Bezskutecznie. Kaczkowski nadal wierny był Krzemieńcowi. Jesienią 1829 roku do licytacji o znanego już, a mającego dopiero 32 lata, wykładowcę z Wołynia, włączyło się środowisko warszawskie.

Władze Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego (i sam minister oświaty Stanisław Grabowski) obiecywały Kaczkowskiemu wysoką pensję 8 000 złotych za objęcie posady zastępcy profesora Katedry Medycyny Praktycznej i Kliniki Terapeutycznej Królewskiego UW. Kaczkowski dziękował za zaszczyt, ale wciąż się wahał. Negocjacje trwały, a przyjazd Kaczkowskiego odwlekał się. Władze uczelni wystąpiły nawet do odpowiednich władz o załatwienie paszportu „dla profesora Królew-

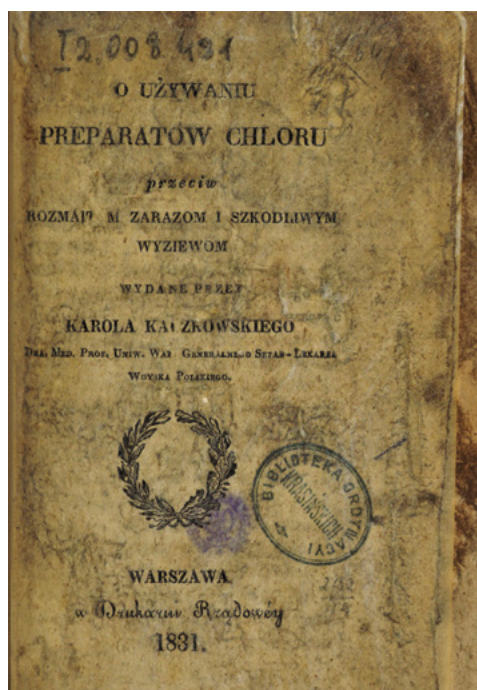
sko-Warszawskiego Uniwersytetu Karola Kaczkowskiego”. W listopadzie 1829 roku w liście z Krzemieńca do warszawskiej Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego sam zainteresowany pisał o swojej zwłoce z przyjazdem: „Nie mogę dla natłoku różnych interesów, jakie z przemieszczenia się tak nagłego do Warszawy, wyniknąć muszą”. Na końcu prosił: „aby zaufano mojej w tym gorliwości i szczerzej chęci”. Na wszelki wypadek, aby chęci te były jeszcze większe, w Warszawie podniesiono stawki: w końcu grudnia Kaczkowski otrzymał obietnicę awansu na profesora zwyczajnego i rekordową pensję w wysokości 10 tysięcy złotych (Archiwum UW, akta przedmiotów osobistych K. Kaczkowskiego, prof. Terapii i Kliniki Terapeutycznej w UW. 1829-1831. Syg. KR-WO2).

Wreszcie 15 stycznia 1830 roku nowy profesor zjawił się w Warszawie. Początkowo Wydział Lekarski Królewskiego UW, korzystający głównie z lokalu przy ul. Jezuickiej, nie podobał się Kaczkowskiemu. Siedziba wydziału, jak pisał we wspomnieniach, była: „ciasna, że przy większym napływie chorych niepodobna było dać sobie rady. Gabinety szczupłe i niedokładne. Prosektorjum anatomiczne istniejące tylko pro forma, wreszcie ani jednego adiunkta, który by profesorowi dopomagał”.

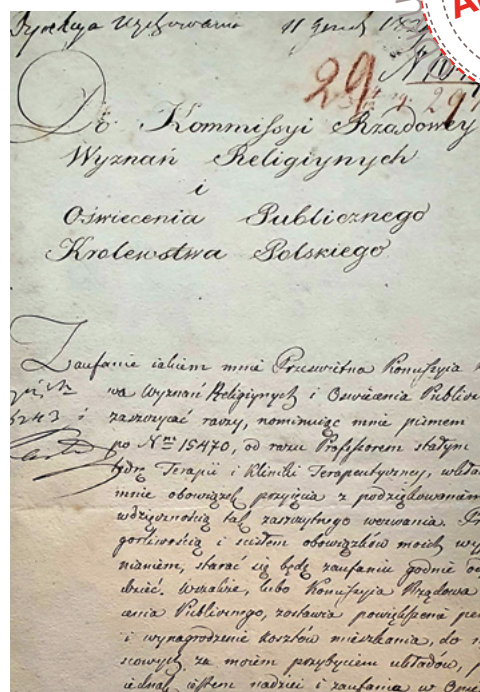
Nie lepiej było z obsadą personalną wydziału. Kaczkowski napotkał tu całą galerię trudnych charakterów: Marcina Rolińskiego, Emiliana Nowickiego, Wincentego Szczuckiego. Pierwszy z wymienionych był dziekanem: „wzroku ponurego, ust ściśnionych, robił na pierwszy rzut oka cierpkiego towarzysza i takim był w istocie”. Szczucki to według Kaczkowskiego: „tetryk, chimeryk a nawet złośliwy”, a Nowicki: „cierpkiego charakteru i łatwego do sprzeczek”. Nie można się oprzeć wrażeniu, że poza wysoką pensją niewiele było dobrego w nowej pracy.

Jednym z takich nielicznych plusów był imponujący wzrost znaczenia Warszawy, która stawała się miastem ponad 120-tysięcznym. Wśród mieszkańców nietrudno było znaleźć ustosunkowanych, bogatych pacjentów. Nasz bohater łatwo więc został lekarzem osobistym księżny łowickiej, Joanny Grudzińskiej, żony wielkiego księcia Konstantego. Leczył też hrabinę Działyńską i Klaudyne Potocką. Towarzystwo kontaktował się z Joachimem Lelewelem i z Julianem Ursynem Niemcewiczem.

**Dr Robert Gawkowski** jest znawcą dziejów uniwersytetu i historykiem sportu, autorem książki *Akademicki sport XX-wiecznej Warszawy*. Pracuje w Archiwum UW.



Książka autorstwa K. Kaczkowskiego z 1831 roku.  
Źródło: BN-Polona.



Jeden z listów w sprawie prof. K. Kaczkowskiego, 1831 rok.  
Źródło: Archiwum UW.

Wspomniane uczelniane lokalowe ubóstwo i personalne trudności stały się wyzwaniem dla przybyłego z Krzemieńca nowego profesora, który zaczął energicznie działać. Wykorzystał swe znajomości w wyższych sferach. Zainteresował sprawą Ministra Skarbu Franciszka Druckiego-Lubeckiego i przekonał go do inwestycji: budowy przestronnej siedziby Wydziału Lekarskiego na Uniwersytecie Warszawskim. Nowoczesny budynek miał powstać w okolicach dzisiejszej ul. Frascati. Plan został zaakceptowany przez samego cara Mikołaja, a Kaczkowski w nagrodę za plan uzyskał Komandorię św. Stanisława.

Niestety, inwestycja nie powstała, bo wybuch i upadek powstania listopadowego unieważnił śmiałe plany prof. Kaczkowskiego.

W czasie powstania nasz bohater dał się poznać z innej strony. Stał na czele wojskowej służby medycznej. W lutym 1831 roku mianowano go „generał sztabsekarzem” Armii Polskiej, i jak po latach to wspominał: „Nie przeczę, że propozycja ta schlebiała bardzo mojej miłości własnej, otwierała mi bowiem najwyższe stanowisko, do jakiego lekarz, w swoim obrębie działania, aspirować może”.

Dodajmy, że w naszym zbiorze archiwalnym znajduje się list Naczelnego Dowództwa Armii do władz Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie awansu wykładowcy uczelni na stanowisko generał-lekarza.

W powstaniu nasz profesor-generał nie zawiódł. Zbudował i zreformował wojskową służbę zdrowia, często posiłkując się... swoimi studentami z Wydziału Lekarskiego UW. W bitwie pod Grochowem (luty 1831 roku) stworzył pierwsze oddziały sanitarne, które w trakcie walki znosiły do polowego szpitala rannych. Do lazaretów znoszono także rosyjskich żołnierzy, na przedmieściach Pragi tworząc dla nich osobny szpital, z mówiącymi po rosyjsku felczerami. Po bitwie pod Iganiami (kwiecień 1831 roku) Kaczkowski musiał sprostać innemu, niewidzialnemu wrogowi – epidemii cholery. „Po kilkaset chorych dziennie mieliśmy w obozie, a z początku zwłaszcza, śmiertelność była wielka” – wspominał te czasy. Na tym epidemicznym polu walki Kaczkowski wprowadził instrukcje o zasadach izolacji i o higienie zarażonych cholera żołnierzy. Wygrał, bo epidemia dotknęła w znacznie większym stopniu żołnierzy wroga niż wojsko polskie.

Władze powstańcze uczonego generał-lekarza doceniły i wyróżniły Krzyżem Virtuti Militari. Order ów otrzymał już po upadku Warszawy, gdy sam musiał leczyć ranę postrzałową nogi. Po upadku powstania Karol Kaczkowski tułał się w różnych stronach (Elbląg, Lwów, Wołyń, Berdyczów, Odessa, Żytomierz). Nigdy już nie zaznał spokoju potrzebnego do badań medycznych i tworzenia nowych prac naukowych. Jego uczelnie w: Krzemieńcu, Wilnie i w Warszawie, przestały działać. W dobie powstania styczniowego polityka znów go dopadła i mimo podszóstego wieku został zesłany przez carskie władze w głąb Rosji. Zmarł daleko od ojczystego kraju, w Chersoniu.

# DUCHOWE WSPARCIE Z ISLANDII

! Marcin Kula

Wśród polityków było i jest bardzo wielu historyków z wykształcenia, a niekiedy także bardziej zaangażowanych w wykonywanie naszego zawodu. Wymienię paru szerzej znanych: Władysław Bartoszewski, Aleksander Hall, Henryk Jabłoński, Henry Kissinger, Bronisław Komorowski, Jacek Kuroń, Antoni Macierewicz, Stefan Meller, Adam Michnik, Leszek Moczulski, Karol Modzelewski, Mateusz Morawiecki, Henryk Samsonowicz, Jarosław Sellin, Donald Tusk... Właściwie nad uczelnianymi Instytutami Historii można przykleić slogan reklamowy: „Od nas wychodzą prezydenci, premierzy i ministrowie!”. Sukces naboru gwarantowany. Kłopot tylko w tym, że my w żaden sposób do takiej pracy nie przygotowujemy. Nic jednak straconego: w kolejnej reformie programu studiów można przewidzieć kurs prezydencki lub, powiedzmy, premierowski. Warto jednak zrobić to szybko, aby nie wyprzedziły nas inne dyscypliny, z których po prawdzie też wychodzą politycy.



Guðni Th. Jóhannesson, prezydent Islandii, podczas wizyty na UW, 4 marca 2020 roku.

Zawsze mnie pasjonowało, czy to ludzie zainteresowani polityką studiują historię, czy studia rozbudzają taką pasję. Także to, czy w ich działalności politycznej oraz w wypowiedziach o przeszłości można wytropić wpływ studiów. Na żadne z tych pytań nie znalazłem odpowiedzi – może poza obserwacją, że w tym, co mówi o historii na przykład premier Morawiecki, widać, że nie był moim uczniem. Przypniję, że jest to jednak mała część zagadnienia.

By je zgłębić, 4 marca poszedłem do Sali Senatu na wykład historyka – prezydenta Islandii. Nigdy w życiu nie spotkałem historyka z tej dalekiej wyspy, więc tym bardziej skorzystałem z okazji. Z przedstawionych powodów zainteresował mnie też temat, który wybrał Guðni Th. Jóhannesson: *Defending Asgard, independence and human rights. The use of history in current affairs*. Przypniję, że oczekiwałem, iż zobaczę w wykładzie odbicie podejścia typowego dla niedużego, ambitnego kraju, nieco peryferyjnego, z poczuciem niedoceniaenia lub przerostu ambicji, nieco zakompleksionego – a więc przedstawienie kraju jako bohaterskiego, prawego, niemal bezgrzesznego, niesłusznie przez niektórych oskarżanego, broniącego się przed silniejszymi, stanowiącego przedmurze cywilizacji, wręcz od czasu do czasu ją ratującego, podnoszącego zakorzenione w dziejach pretensje... Tymczasem nasz

kolega po fachu, J.E. Prezydent Islandii, zaskoczył mnie. Mówił zupełnie inaczej niż często słyszymy. Powiedział z grubsza, że rozumie wagę historii dla narodowego bytu, ale jest przeciw jej nadużywaniu. Jest za uczuciami narodowymi, których nie można uznawać za coś przestarzałego. Jest za kultywowaniem tradycji – co zaznaczył już w tytule wykładu (gdyby ktoś nie wiedział: „Asgard” to element islandzkiej mitologii, siedziba bogów). Jest wszakże przeciw nacjonalizmowi. Powiedział, że każdy kraj ma w historii pozytyw i negatywy, podawał jakieś negatywy z dziejów własnego. Aprobując powoływał tezę Aronsona, w myśl której narody są tworem kulturowym. Opowiedział się za podtrzymaniem wielokulturowości, popierał fakt, że Polacy w Islandii uczą się polskiego. W odpowiedzi na pytanie prof. Chojńskiej-Miki o nauczanie historii w programie szkolnym, mówił, że nie ma co podbijać bębena historii bohatersko-nacjonalistycznej, ale kłopot jest z tym taki, że uczniowie chętniej czytali o wodzach itd. niż o historii w wersji nowocześniejszej, postulowanej przez historyków. Brzmiało to wszystko trochę jak polemika, choć nie przypuszczam, by tak było pomyślane.

Na koniec trochę porównywał historię Islandii i Polski. Wychodziły raczej różnice – co nie dziwne – ale na ekranie pojawiło się jakieś zdjęcie momentu niepodległości w 1918 roku z jego kraju i z Polski. Ucieszyła mnie sama idea porównania, choć pamiętam, że Islandia jest położona w środku oceanu, zaś Polska wprawdzie też w środku – ale europejskiej równiny. Prawda, że element „w środku” mógł je jednak, choć w inny sposób, sytuować właśnie w centrum światowych konfliktów. Parę dalszych różnic też dałoby się wszakże znaleźć. Jeśli jednak kiedyś historycy odejdą od chronologiczno-faktograficzno-krajowego przedstawiania dziejów i intensywniej niż dziś pójdą w kierunku analizy zjawisk jako takich, to ich przejawy w różnym otoczeniu będą właśnie tym ciekawsze.

Zupełnie nie orientuję się w polityce, jaką w Islandii prowadzi jej prezydent. Nie wiem, czy uprawiana jest tam aktywna „polityka historyczna” – taka, w której jest więcej polityki niż historii. W wykładzie Prezydenta widać było jednak podejście do historii, które ja, odrzucający to, co najgłośniejszemu dziś słyszę w Polsce, mogę zaakceptować. Wręcz czuje się wzmożnionym poparciem islandzkim. Panie Prezydencie, mógłby Pan być moim uczniem!

**Prof. dr hab. Marcin Kula** jest profesorem emerytowanym Instytutu Historycznego UW oraz wykładowcą na Wydziale Wiedzy o Teatrze Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie.

# ODESZLI

• 3.03.2020

## **DR JANINA KLIMCZUK**

wieloletnia pracowniczka Instytutu Genetyki i Biotechnologii na Wydziale Biologii UW

• 3.03.2020

## **DR JANINA PIETRZAK**

pracowniczka Katedry Psychologii Społecznej na Wydziale Psychologii UW, współpracowniczka Centrum Badań nad Uprzedzeniami UW

• 6.03.2020

## **JANINA ŁOBOS**

wieloletnia pracowniczka Biblioteki Wydziału Nauk Ekonomicznych UW

• 6.03.2020

## **PROF. ZW. DR JANUSZ PASZYŃSKI**

klimatolog, wykładowca na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych UW, były student geografii na tajnym Uniwersytecie Warszawskim, Bohater Powstania Warszawskiego, członek Grupy Bojowej AK „Krybar”, wyróżniony Medalem UW

• 9.03.2020

## **DR RYSZARD SZANIAWSKI**

biolog, były pracownik Wydziału Biologii UW, założyciel i wieloletni dyrektor Hospicjum Onkologicznego w Warszawie

• 12.03.2020

## **DR HAB. JAN KANCEWICZ**

historyk, specjalista w zakresie historii polskiego ruchu robotniczego, emerytowany docent w Instytucie Historycznym UW

• 12.03.2020

## **PROF. DR HAB. ANDRZEJ SZYMAŃSKI**

chemik, prekursor badań plazmochemicznych, wieloletni pracownik Wydziału Chemii UW, były kierownik Pracowni Chemii Plazmy

• 12.03.2020

## **PROF. DR HAB. WANDA ZMARZER**

językoznawczyni, specjalistka w zakresie rusycystyki, była prodziekan i emerytowana profesor Wydziału Lingwistyki Stosowanej UW

• 25.03.2020

## **STANISŁAWA PYTEL-GILL**

wieloletnia pracowniczka i kierowniczka sekretariatu dawnego Instytutu Nauk Prawno-Administracyjnych na Wydziale Prawa i Administracji UW

• 29.03.2020

## **PROF. DR H.C. KRZYSZTOF PENDERECKI**

wybitny kompozytor, były rektor Akademii Muzycznej w Krakowie, doktor honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego

• 6.04.2020

## **DR HAB. MICHAŁ GAJLEWICZ**

specjalista w zakresie reklamy i marketingu, były dyrektor i wykładowca dawnego Instytutu Dziennikarstwa na dawnym Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW

• 8.04.2020

## **ZOFIA BŁASZCZYK**

emerytowana wykładowczyni języka angielskiego w Szkole Języków Obcych UW

• 8.04.2020

## **PROF. DR HAB. MARIA STOPA-BORYCZKA**

znawczyni klimatologii i geografii fizycznej, badaczka klimatu i jego zmian na terenie Polski, była prodziekan Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW, była dyrektor Instytutu Nauk Fizycznogeograficznych, emerytowana pracowniczka UW

• 9.04.2020

## **GALINA BOJARSKA**

emerytowana nauczycielka akademicka w Zespole Języka Rosyjskiego Szkoły Języków Obcych UW

• 11.04.2020

## **ELŻBIETA ROSE**

była kustosz Archiwum UW

• 17.04.2020

## **DR HAB. ZBIGNIEW KIEŁMIŃSKI, PROF. UW**

specjalista w zakresie administracji i zarządzania, nauk politycznych, ustrojoznawstwa oraz systemów wyborczych, badacz współczesnych systemów politycznych, w szczególności Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, były dziekan dawnego Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW

• 21.04.2020

## **ELŻBIETA JÓZEFOWICZ-BARTCZAK**

emerytowana nauczycielka akademicka w Zespole Języka Niemieckiego Szkoły Języków Obcych UW

• 22.04.2020

## **DR HAB. STANISŁAW WALIGÓRSKI, PROF. UW**

specjalista w zakresie metod i języków programowania oraz baz danych, wieloletni pracownik Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW, współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Informatycznego i współtwórca Olimpiady Informatycznej

• 23.04.2020

## **PROF. DR HAB. JANUSZ SYMONIDES**

specjalista w zakresie prawa morza, praw człowieka, prawa międzynarodowego publicznego i współczesnych stosunków międzynarodowych, były wykładowca dawnego Instytutu Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW

• 25.04.2020

## **PETER JORROCH**

lektor języka niemieckiego, wykładowca w Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej UW



Fot. Bartosz Ząbek.

## Pamięci Profesora Janusza Symonidesa

15 maja 2020 roku na cmentarzu w Pyrach pożegnaliśmy zmarłego 23 kwietnia Profesora Janusza Symonidesa, wybitnego uczonego, nauczyciela akademickiego, dyplomata, arbitra i funkcjonariusza międzynarodowego. Znaczący problematyki bezpieczeństwa i rozbrojenia, kultury strategicznej, prawa morza, praw człowieka, ochrony środowiska naturalnego, organizacji międzynarodowych. Jego mądrość, racjonalizm i badawcza uczciwość pomagały przez lata kształtować naszą tożsamość intelektualną – jako bliskich kolegów i przyjaciół, jako podwładnych, współpracowników i uczniów.

Podczas studiów w Szkole Głównej Służby Zagranicznej spotkał znakomitych wykładowców prawa międzynarodowego, którzy wywarli decydujący wpływ na jego naukowe ukierunkowanie: Juliana Makowskiego, Ludwika Gelberga, Wojciecha Morawieckiego, Stanisława Nahlika. Po studiach nie znalazł zatrudnienia w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Przyjął natomiast w roku 1959 ofertę pracy na Wydziale Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. To spowodowało, że prawo międzynarodowe stało się jego przeznaczeniem. Wybitne zdolności i niezwykła pracowitość zdecydowały o jego szybkich awansach naukowych. W niespełna trzy lata powstaje jego rozprawa doktorska na temat kontroli międzynarodowej, a cztery lata później rozprawa habilitacyjna o zasadzie efektywności w prawie międzynarodowym. Po habilitacji w 1968 roku obejmuje funkcje kierownicze na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika – jest kierownikiem Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego, dyrektorem Instytutu Nauk Prawno-Ustrojowych, a wreszcie prorektorem ds. nauczania i spraw ogólnych. Profesorem nauk prawnych, jako jeden z najmłodszych w Polsce, zostaje w 1973 roku. W tymże roku na jakiś czas rozstaje się z Toruniem (powróci tam po roku 2000, by tworzyć nowy kierunek studiów stosunków międzynarodowych i być jego filarem). Przenosi się zatem do Warszawy, obejmując stanowisko zastępcy dyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. W trudnym roku 1980 zostaje jego dyrektorem, doprowadzając tę placówkę do naukowej świetności, liczącą się jako zaplecze eksperckie polskiego MSZ i cenioną w dyplomacji publicznej.

Z Uniwersytetem Warszawskim rozpoczął współpracę w latach 1984-1987, a po powrocie z pracy w UNESCO w 2000 roku na dobre związał się z Instytutem Stosunków Międzynarodowych UW. Choć Instytut ten przeszedł do historii, to jednak cała społeczność akademicka Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, zorganizowana obecnie w 15 katedrach, zachowuje Profesora w pamięci jako jednego z najważniejszych Uczonych, z którymi mieliśmy szczęście współpracować, nauczać i tworzyć.

Żegnaj nasz Wielki Profesorze, Drogi Przyjacielu!  
Cześć Twojej pamięci!  
Stanisław Bieler

• 30.04.2020

### **DOROTA HABER**

emerytowana pracowniczka Zakładu Biofizyki na Wydziale Fizyki UW, przez około 50 lat pełniąca obowiązki technika w tej jednostce

• 9.05.2020

### **PROF. DR HAB. RENATA BOGATEK-LESZCZYŃSKA**

specjalistka w zakresie biochemii i fizjologii roślin, była pracowniczka Wydziału Biologii UW

• 15.05.2020

### **MARTA MIERZEJEWSKA**

pracowniczka administracji Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW i archeolog, specjalistka od ceramiki islamskiej, uczestniczka badań wykopaliskowych CAŚ UW na Bliskim Wschodzie

• 17.05.2020

### **PROF. DR HAB. MAREK GRAD**

geofizyk, specjalista w zakresie sejsmologii i nauk o Ziemi, były dyrektor Instytutu Geofizyki UW i wieloletni pracownik tej jednostki, członek zagraniczny Finnish Academy of Science and Letters, członek korespondent Polskiej Akademii Nauk

• 17.05.2020

### **PROF. DR HAB. KAZIMIERZ RYĆ**

specjalista w zakresie polityki gospodarczej i teorii ekonomii, badacz sektora ochrony zdrowia, współtwórca i były dziekan Wydziału Zarządzania UW, twórca Katedry Gospodarki Narodowej i jej były kierownik

• 28.05.2020

### **PROF. DR HAB. ANTONI BOGUSŁAW MROZEK**

specjalista w zakresie stosunków międzynarodowych, znawca sytuacji politycznej i polityki zagranicznej w krajach Azji Południowo-Wschodniej, były dyrektor dwóch instytutów UW: Nauk Politycznych oraz Stosunków Międzynarodowych

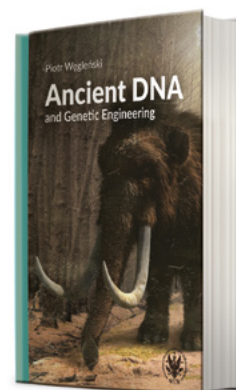
• 28.05.2020

### **KATARZYNA KRYSZYNA SZTYBER**

była kierownik dziekanatu Wydziału Neofilologii UW, wieloletnia pracowniczka administracji

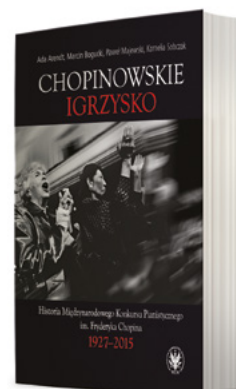
## PIOTR WĘGLEŃSKI Ancient DNA and Genetic Engineering

Publikacja poświęcona antycznemu DNA (aDNA) – materiałowi genetycznemu organizmów sprzed setek lub tysięcy lat. aDNA, do niedawna pozostający bardziej w sferze fantastyki naukowej niż realiów nauki, pozwala na odkrywanie niedostępnej innymi drogami wiedzy na temat wymarłych gatunków oraz przeszłości gatunków wciąż istniejących. Autor opisuje w przystępny sposób metody pozyskiwania i analizy aDNA oraz zastosowania tych technik w różnych dziedzinach – od biologii ewolucyjnej, poprzez ochronę gatunków, po archeologię. Książka zawiera liczne ilustracje ułatwiające śledzenie wywodu.



## ADA ARENDT, MARCIN BOGUCKI, PAWEŁ MAJEWSKI, KORNELIA SOBCZAK. REDAKCJA: PAWEŁ MAJEWSKI Chopinowskie igrzysko. Historia Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina 1927-2015

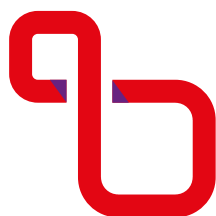
Na temat Konkursu Chopinowskiego istnieje spora literatura faktograficzna oraz wspomnieniowa, nie było jednak dotąd próby ukazania go jako zjawiska kulturowego, z wykorzystaniem podejść badawczych i metodologii przyjętych we współczesnej humanistyce. Autorzy postanowili napisać historię Konkursu Chopinowskiego nastawioną antropologicznie, zamierzali sobie „szczegółowe zrelacjonowanie dyskusji i kontrowersji toczących się wokół kolejnych edycji Konkursu Chopinowskiego oraz innych jego niemuzycznych aspektów”. Wykorzystują przy tym imponującą bazę źródłową: relacje prasowe, oficjalne wystąpienia, teksty krytyczne i muzykologiczne, recenzje, wspomnienia, dzienniki, raporty urzędnicze, zagraniczne doniesienia agencyjne, Polską Kronikę Filmową, dokumenty filmowe, prywatną i oficjalną korespondencję, anonse prasowe, radiowe zapowiedzi, a także fora internetowe.



## ALICJA CURANOVIĆ Przeznaczeni do wielkości! Poczucie misji w polityce zagranicznej. Przypadek Rosji

Mesjanizm uważa się za zjawisko głęboko zakorzenione w rosyjskiej tradycji. Badacze są zgodni co do tego, że mesjanistyczne tradycje Imperium Rosyjskiego kontynuował Związek Radziecki. Jednak w kwestii wykorzystywania mesjanistycznych wątków po 1991 roku już takiej zgodności nie ma. Badania autorki koncentrują się na obecności i znaczeniu mesjanizmu w polityce Federacji Rosyjskiej w latach 2000-2018. W projekcie przeanalizowano wypowiedzi rosyjskich prezydentów, premierów, ministrów spraw zagranicznych, ministrów obrony narodowej oraz pracowników MSZ, w szczególności dyplomatów reprezentujących Rosję w organizacjach międzynarodowych. Analizowano też wybrane stenogramy Dumy Państwowej oraz Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Materiał ten pozwala na zidentyfikowanie misji (ról misyjnych) przypisywanych Rosji przez jej elity rządzące. Stanowi też podstawę do krytycznej weryfikacji przyjętych w literaturze poglądów o rosyjskim mesjanizmie.





**UCZELNIA  
BADAWCZA**  
INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI

## **KONKURSY IDUB 2020**

Uniwersytet Warszawski zajął I miejsce w konkursie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i zdobył status uczelni badawczej na lata 2020-2026. Środki otrzymane w ramach IDUB umożliwiają realizację 70 działań obejmujących m.in. programy wspierające rozwój pracowników, doktorantów i studentów uczelni. Dotychczas w ramach „Inicjatywy doskonałości” na UW uruchomiono m.in. program mikrograntów. Do końca 2020 roku ruszą kolejne konkursy.

**s. 14**

#IDUB  
#InicjatywaDoskonałości  
#UWuczelnibadawcza

[www.uw.edu.pl/idub](http://www.uw.edu.pl/idub)